

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

 KAŽI POT
mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

ISSN1845-5034

maj 2011

letnik VII

5. junija referendum v Sloveniji

V Sloveniji bo 5. junija potekal referendum o več zakonih.

Posebno obvestilo o tem je znova pripravil konzularni oddelek veleposlaništva RS v RH in ga objavil na spletni strani, konzul Gregor Klemenčič pa je povzetek poslal na naslove vseh slovenskih društev in svetov na Hrvaškem, z željo, da obvestijo člane in druge pripadnike slovenske narodne manjšine, ki imajo državljanstvo RS.

Razpisani so zakonodajni referendumi o **Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno**, **Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakonu o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih**.

Državljanji RS s prebivališčem na Hrvaškem, ki so vpisani v evidenco volilne pravice državljanov RS, bodo na svoj naslov prejeli obvestilo o poteku referenduma. Glasovali bodo lahko:

- **osebno** na veleposlaništvu RS v Zagrebu 5. junija med 9. in 17. uro,

- **po pošti**: do 21. maja je treba poslati zahtevek s prošnjo za glasovanje po pošti (Državna volilna komisija, Slovenska cesta 54, 1000 Ljubljana; faks: +386 1 4331 269 ali skenirano po elektronski pošti: rvk@gov.si),

- **na volišču v RS**: to udeležbo je treba do 2. junija sporočiti DVK ali okrajni volilni komisiji, na območju katere želi volivec glasovati).

Obrazci za vložitev zahtevka za glasovanje po pošti oziroma na volišču na območju RS so dostopni na spletni strani veleposlaništva www.zagreb.veleposlanistvo.si in na strani državne volilne komisije www.dvk.gov.si, skupaj z vsemi preostalimi informacijami, za dodatna pojasnila se lahko zaprosi na veleposlaništvu ob uradnih urah ali v času dežurstva slovenskih manjšinskih svetov na Reki ob sredah od 10. do 13. ure.

Marijana Mirković

Paula Kodermac, študentka stomatologije na medicinski fakulteti v Ljubljani, tudi vsestransko angažirana v prostovoljnih projektih, nam je ob letu prostovoljstva poslala pismo o obisku v Ljubljani in svojem odnosu do te dejavnosti. Zanj se najlepše zahvaljujemo in ga objavljamo v skrajšanem povzetku.

Paula Kodermac

Leto 2011 - leto prostovoljstva

22. septembra lani smo z manjšo skupino prostovoljcev z gimnazije Eugena Kumičiča iz Opaticije obiskali Slovensko filantropijo v Ljubljani. Izlet smo dobili kot nagrado za pridno sodelovanje v prostovoljnih organizacijah in akcijah, pomembnih za pomoč in podporo socialno ogroženim in nemočnim.

V Ljubljani sta nas sprejela gospa Duša Kumer in gospod Jaka Kovač ter nam izčrpno predstavila dejavnost in poslanstvo njihove organizacije Slovenske filantropije, Združenja za promocijo prostovoljstva (www.filantropija.org). Njihovi programi so usmerjeni v dvig kvalitete bivanja v skupnosti in v zagovorništvo socialno šibkejših. V prepričanju, da smo za življenje v skupnosti odgovorni vsi, in z željo, da bi se tega vsi tudi zavedali, je njihovo delo usmerjeno v ozaveščanje in informiranje, zagovorništvo in povezovanje. Vstopajo na področja, ki jih državne institucije pokrivajo premalo ali pa sploh ne, vendar jih je z delom prostovoljcev mogoče bistveno izboljšati. To zadeva predvsem pomoč beguncem, otrokom in mladim migrantom, brezdomcem in drugim osebam brez zdravstvenega zavarovanja ter pravice migrantskih delavcev.

Slovenska filantropija je skupaj z Društvom za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela vzpostavila Slovensko mrežo prostovoljskih organizacij, v katero je vključenih več kot 680 raznovrstnih prostovoljskih organizacij. Mreža ponuja lažji dostop do vrste informacij s področja prostovoljstva, od izobraževanja do svetovanja in mentorstva, organizacije pa lahko svojo dejavnost predstavijo na spletni strani www.prostovoljstvo.org, na kateri se lahko vsi zainteresirani tudi vključijo v prostovolj-

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in PGŽ

Izdajateljica: Marjana Mirkovič
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
tel.: 091 593 6086

Priprava, prevodi in oprema besedil:
Marjana Mirkovič v okviru projekta SI-T

Lektorica: Darka Tepina Podgoršek

Izdajatelj:

Slovenski dom KPD Bazovica, Podpinjoli 43, Reka
bazovica@bazovica.hr, za: Milan Grlica

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka
Podpinjoli 43, Reka, vsionmg.ri@gmail.com

za: Dužanka Gržeta

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ

Podpinjoli 43, Reka, vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

za: Marjana Mirkovič

ISSN 1845-5034

Oblikovanje, prejem in tehnično urejanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Mesečnik finančno podpira jo:
Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
Primorsko-goranska županija
Mesto Reka
Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: Gorupovi inercialki nad vhodom v postopje na
Rimski cesti 7 v Ljubljani. Foto: Rok Zelenko

Karikatura:
Bojan Grlica

Slovenski dom KPD Bazovica

tel.: 215 405, 324 321, faks: 334 977

tajništvo, knjižnica in klubski prostori

torci in četrtki: 10.00-12.00, 18.00-20.00

MePZ, vaje, ponedeljek: 18.00-20.30

Dramska skupina: po dogovoru

Folklorna skupina: sreda, 19.00-20.30

Plesna skupina: ponedeljek, 20.00-21.30, sreda, 20.45-22.00

Dop. pouk slovenščine: ponedeljek, začetniki: 17.00-18.30

nadaljevalci: 18.30-20.00

Planinska skupina: torek, 20.00-22.00

Fotografska skupina: drugi in zadnji četrtki: 18.00

Mladinska skupina: po dogovoru

www.bazovica.hr/mladinci

Svet SNM Mesta Reka, Svet SNM PGŽ:

Sreda: 10.00-12.00, tel.: 324 321, 091 593 6086

Kažipot maj 2011, št. 72, letnik VII

O	obvestilo.....	3
d	dogodki.....	3
g	gorski kotar.....	24
n	napovednik.....	25
i	iz drugih društev in svetov.....	28
n	nespregledano.....	29
a	aktualno.....	29
z	zanimivosti.....	31
š	štipendije v RS.....	31

EGON: SALSA NA VESELJE

no delo – pred tem pa si morajo odgovoriti na vprašanja, kaj pričakujejo od tega dela, koliko časa so mu pripravljene nameniti in s katerim znanjem ali veščinami.

Vsem zainteresiranim pa priporočam uvodno usposabljanje.

Solidarnost, spoštovanje med ljudmi, strpnost, enakopravnost in enake možnosti za vse so vrednote, ki jih zagovarja Slovenska filantropija, upošteval pa naj bi jih vsak posameznik, ki želi dobro sebi in svoji družini ter družbi, v kateri živi, in ne le prostovoljec.

V vsakdanjem življenju smo iz dneva v dan čedalje bolj usmerjeni v svoj boljši jutri in se ne hote oddaljujemo od svojega bližnjega okolja, ustvarjamo svet gmotnih dobrin, v katerem zamenjamo objem, nasmeh, pogovor in stike z drugimi ljudmi, ki postajajo nekaj tujega in vse bolj potisnjeni v ozadje. Topla beseda in iskren nasmeh pa sta včasih veliko in prijetno presenečenje, ki nič ne stane, lahko pa prinese kanček sreče in upanje.

Večkrat se mi je zgodilo, da so me ljudje spraševali, zakaj sem prostovoljka, češ da za to ne dobim denarja, porabim pa veliko prostega časa. Začela sem razmišljati o tem: prostovoljstvo pač ni samo pomoč tistim, ki jo potrebujejo zaradi slabšega socialnega položaja, bolezni ali osamljenosti, temveč s prostovoljstvom največ pomagamo samemu sebi, zavedajoč se, da vsak posameznik lahko da veliko več od materialnega in tistega, kar družba vrednoti za uspeh. Občutek, da smo storili dobro delo, samozavest in moč, ki ju pridobimo ob spoznanju, da smo sposobni nekemu pomagati, ta občutek bi izpolnil praznino v srcu vsakega človeka.

Paula Kodermac

Risba: Paula Kodermac

V letu prostovoljstva 2011 tudi na Hrvaškem poteka več zanimivih dogodkov, ki jih usklajuje nacionalni sklad za razvoj civilne družbe, pripravlja pa jih vrsta ustanov, ministrstev, mest in organizacij. Koledar je objavljen na spletni strani

<http://zaklada.civilnodrurstvo.hr/>.

Marjana Mirković

DOGODKI FEBRUAR

24. marec

Svet slovenske narodne manjšine Mesta

Reka

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ

Seja

Dnevni red obeh sej, ki sta tokrat potekali ločeno in se končali v manj kot uri, je obsegal pregled zapisnika prejšnje seje, poročilo finančne komisije za preteklo leto, pregled finančnega položaja ter realiziranega in načrtovanega programa do konca prvega polletja 2011. Sveta sta na začetku seje sprejela poročila finančne komisije, ki ju je pripravila Jasmina Dlačić, omeniti pa velja še, da sveta skoraj vse dogodke realizirata v skupnem sodelovanju.

Sejo sveta na mestni ravni je vodila predsednica Dušanka Gržeta in v programu povedala, da je svet pomagal pri organizaciji revije Primorska poje in da bosta 1. aprila v Pleših in 7. aprila v mestni hiši na Reki potekali predstavitvi četrtega in petega zvezka zbirke Slovenski prispevek županijski dediščini, brošur Palčava šiša in Josip vitez Gorup pl. Slavinski. Zbirka je tako končana, vseh pet zvezkov pa bo v dvesto izvodih izšlo v mapi kot komplet.

Seje sveta na županijski ravni so se udeležili Ljudmila Barbačić, Marija Birk, Jasmina Dlačić, Milan Grlica, Dušanka Gržeta, Dimitrij Jelovčan Bulatović, Loredana Jurković, Marijana Košuta - Banković, Boris Rejec, Kristina Riman, Dragica Rizman, Vasja Simonič, Marija Travner, Ema Udović, Marta Vitaz in Jasna Zazijal Marušić. Sejo je vodila urednica Kažipota in med drugim opozorila na finančni položaj, ker do seje še ni bila podpisana pogodba s PGŽ. Na-

črt za prvo polletje - poleg že rečenega na seji sveta na mestni ravni -, predvideva predavanjski članic, Barbare Riman in dr. Kristine Riman, ki bosta 13. in 26. aprila predstavili del svoje disertacije o Slovencih in priseljevanju na Reko ter potopisih slovenskih ustvarjalcev na Hrvaškem v 19. stoletju. Na seji je bilo med drugim sprejeto, da bo obvestilo o manjšinskih volitvah izšlo tudi kot plačani oglas v dnevnem tisku, da svet sodeluje pri izidu knjige z naslovom Hišna imena v župniji Tršče avtorja Slavka Malnarja in da prevzame izdajo knjige Fluminensia Slovenica avtorja dr. Irvina Lukežiča. Priprave na slovenski vrtec potekajo, konec marca je napovedan sestanek pri vodstvu ustanove Otroški vrtec Reka, ki se ga bo udeležila tudi zunanja sodelavka svetov Vesna Katič.

Marjana Mirković

25. marec

Slovenski dom KPD Bazovica
Reški karneval 2011, razstava

Kot nam je sporočila vodja foto skupine Petra Aničič, so se člani tudi letos odzvali na pustni čas in najbolj noro obdobje v letu, ki so ga na Reki tudi letos napovedali zvoki rogov na Antonovo in predaja mestnih ključev karnevalske mu meštru Toniju.

Pripravili so razstavo, s katero so že četrto leto zapored na karnevalu skušali v objektiv ujeti trenutek večnosti in ga prenesti obiskovalcem, za dobro zabavo, v veselje in smeh s pustnih norij, kot je Petra Aničič med drugim zapisala v katalogu. S fotografijami so želeli povabiti vse navzoče, da se skupaj zavrtijo v maškarnem tancu ali se spustijo po obronkih Piatka, uživajo ob zvoku zvonarjev v Matuljih in pogledu na sprevod na Reki ali se vprašajo, kako je na karnevalu v Benetkah.

Foto: Jasmina Dlačič

26. marec

Postojna
Primorska poje

MePZ Slovenski dom KPD Bazovica je tudi letos nastopil na priljubljeni reviji Primorska poje. Pod vodstvom zborovodkinje Maje Dobrila so pevke in pevci tokrat nastopili v Kulturnem domu v Postojni. Zapeli so pesmi Bazovica (Josip Kaplan, Slavko Arbitar), Na Gorenjskem je fletno (Stanko Pirnat, gorenjska ljudska), Naranča se Bogu moli (Matko Brajša - Rašan, istrska ljudska) in Pastirče mlado (Ivan Harej, belokranjska ljudska).

Večer v Postojni je izpolnil še nastop zborov MePZ Pod lipo (Špeter) z zborovodkinjo Nino Špehonja, MoPZ Sv. Jernej (Opčine, Trst), ki ga vodi zborovodja Mirko Ferlan, ŽePZ Okarina (Podbrdo, Tolmin) z zborovodkinjo Marto Volf Trojer, MePZ Primorje (Ajdovščina), ki ga vodi Nadja Bratina, in MePZ Adriatic (Hrvatini) pod vodstvom Maria Petvarja.

26. marec

Kulturni dom, Slavina
Nekoč slava, danes beda

Kot nam je sporočil predsednik KD Slavina Janko Boštjančič, so v Kulturnem domu v Slavini odprli fotografsko razstavo Borisa Prinčiča z naslovom Nekoč slava, danes beda. Razstava prikazuje usodo mogočne Kalistrove palače, ki stoji na Trgu svobode v Trstu. Palačo je leta 1879 dal sezidati Franc Kalister in je več desetletij veljala za simbol slovenske ustvarjalnosti, podjetnosti in gospodarske moči v Trstu. Veličastna palača, ki je nekoč navduševala obiskovalce s svojo bogato opremo, danes žalostno sameva, in prav ta kontrast med nekdanjo slavo in današnjo zapuščenostjo je prevzel fotografa Borisa Prinčiča, da je pripravil razstavo.

Odprl jo je odprl župan občine Postojna Jernej Verbič, o vlogi in pomenu slavnihi slovenskih rojakov iz Kalistrove in Gorupove rodbine pa je zbranim obiskovalcem spregovoril ravnatelj Narodne in študijske knjižnice v Trstu Milan Pahor.

Razstavo je pripravilo Kulturno društvo Slavi-

na, ki je v zadnjih letih razvilo plodovite stike s Slovenci v zamejstvu, še posebno s tržaškimi Slovenci. Stiki temeljijo na veliki povezanosti krajev na Pivki s Trstom, zlasti pa na bogati dediščini slavnih slavinskih rojakov iz Kalistrove in Gorupove rodbine, ki sta zaznamovali tudi Trst. Več: www.postojna.si.

27. marec
Dom kulture, Pekre
Priznanje dramski skupini KPD Bazovica

Dramska skupina KPD Bazovica je bila po uspešnem nastopu na festivalu komedije v Pekrah v Mariboru povabljena tudi na sklepni del srečanja 27. marca. Vtise z obiska nam je poslala tajnica KPD Bazovica in članica dramske skupine Zdenka Jelovčan:

Po dobrem nastopu naše dramske skupine na 7. festivalu komedije v Pekrah 5. marca so nas organizatorji ob druženju še enkrat povabili, in sicer na sklepni del festivala 27. marca, ter nam takoj poslali vstopnici za člana našega društva.

Na pot sva se odpravila Alojz Usenik, član in prejšnji vodja dramske skupine, in jaz kot članica dramske skupine in tajnica društva. Vreme je bilo lepo, pot prijetna in pookusnem kosilu v Trojanah sva se kar hitro pripeljala v Pekre. Tam naju je spet pričakala Vilma Bilic, pred leti tajnica našega društva.

Po krajšem sprehodu smo se odpravili v Dom kulture. In spet malo glamurja: pred vhomod in hram kulture rdeča preproga in bakle! Za lepše počutje. Pred dvorano množica obiskovalcev. Pozdravili smo organizatorja festivala, Ilko Riedl in Zlatka Partliča, ter se pridružili preostalih v slovesno pripravljeni dvorani.

Pred ogledom zadnje, devete predstave zunaj konkurence nas je ob koncu festivala po krajšem uvodnem pozdravu organizatorja pozdravila in se predstavila strokovna žirija, ki so jo sestavljali Karla Godič, Melita Kukovec in Nataša Širk. Žirija je ugotovila, da je bil festival kvaliteten, zanimiv in pester ter da je bilo med dobrimi predstavami, ki so plod veliko dela in ljubezni in so nastale v raznolikih razmerah, zelo težko izbrati najboljšo.

V teh trenutkih sem se spomnila uvodnih misli selektorja Rada Pavalca: "Vsem, ki so se uvrstili na festival, naj bo to nagrada za sedanje in spodbuda za nadaljnje delo!" Velikih pričakovanj nisem imela. Kar naenkrat pa zaslišim: "Posebno priznanje po presoji strokovne žirije dobi Slovenski dom KPD Bazovica z Reke za v lepem slovenskem jeziku odigrano predstavo Romeo in Julija (pa še kaj) ..." Kako lepo je bilo to slišati! Vesela in vznemirjena sem prišla do odra in ponosno sprejela priznanje. "Občudovanja vredno in pohvalno je, da so se tudi igralci, katerih materni jezik ni slovenščina, izjemno potrudili, da so na zavidanja vredni ravni izvedli predstavo v našem, zanje govorno zelo zahtevnem jeziku in obenem obdržali vso svojo sproščenost in spontanost. Njihov trud je obrodil vidne oz. slušne sadove, saj so govorili zelo razločno, vseskozi pravilno naglaševali in odigrali predstavo v lepem slovenskem jeziku," je predsednica žirije razložila omenjeno priznanje.

Sledile so podelitve nagrad oz. priznanj strokovne žirije za najboljšo režijo, predstavo, komedijantko, komedijanta ter še nagrade občinstva za predstavo. Po čestitkah smo si sproščeno ogledali monodramo Ferija Lainščka Gajaš, arestant v režiji Marka Naberšnika, v kateri je igralec Vlado Novak ustvaril lik, ki publike ni pustil ravnodušne. Svojevrstno pričevanje, polno smeha in solz, govori o času, ki ga živimo in doživljamo.

Po predstavi smo bili vsi udeleženci povabljeni na druženje in prigrizek v bližnji Gasilski dom. Zadovoljni smo se zahvalili organizatorjem festivala za dobro organizacijo in gostoljubje, ki so nam ga pripravili, ter jih v želji, da bi še naprej sodelovali, povabili k nam na Reko.

Zdenka Jelovčan

Nagrajenci 7. festivala komedije 2011 Pekre

Strokovna žirija je podelila priznanja: posebno priznanje za lep slovenski jezik v predstavi Romeo in Julija (pa še kaj) je razveselilo Slovenski dom KPD Bazovica z Reke; priznanje za najboljšo režijo je prejela Edita Frančeškin za predstavo Vsega je kriva država (Jean Jacques Bricaire, prevod Aleš Berger) v uprizoritvi KD Domovina Osp; za najboljšo predstavo je bila razglašena

predstava Mali diktator, uprizorjena po motivih Chaplinovega filma Veliki diktator in v izvedbi Šentjakobskega gledališča iz Ljubljane;

kot najboljša komedijantka je bila nagrajena Simona Napast za vlogo Čistilke Marije v komediji Partnerska poroka v izvedbi gledališke skupine KUD Rače; najboljši komedijant pa je bil Mario Dragojevič za dvojno vlogo Hynkel/Brivec v predstavi Mali diktator v uprizoritvi Šentjakobskega gledališča Ljubljana. Žirija občinstva pa je priznanje podelila predstavi Seks in ljubosumnost avtorja Marca Camolettiija v izvedbi Šentjakobskega gledališča iz Ljubljane.

28. marec-2. april
Mestna hiša, Reka
Krpanje mesta 2011: Public L

V organizaciji Mesta Reka, reškega društva arhitektov, fundacije Musagetes ter univerze v Pescari in reške akademije uporabnih umetnosti je na več krajih v mestu potekala že četrta in obenem zadnja mednarodna urbanistično-arhitekturna delavnica iz štiriletnega cikla z naslovom Krpanje mesta. Med udeleženci so bile poleg fakultet za arhitekturo iz Zagreba, Splita in Ljubljane (Vasa Perović, Jure Grohar, Anja Vidic) tudi skupine študentov iz Pescare, Londona in kanadskega Waterlooja. Letos je bila pozornost namenjena raziskovanju in premišljanju o delu morskega in rečnega obrežja na Reki v dolžini več kilometrov, od vrha reškega lukobrana, Porto Baroša, Delte in Mrtvega kanala do Školjčica, Hartere in Marganova.

Zanimiv in pester program, ki je do zadnjega kotička polnil tudi dvorano mestne hiše, je obsegal delavnice, omizja, vodene sprehode, predavanja in predstavitev obsežne publikacije, v kateri je uvodni del napisal tudi Dean Klemenc, ljubljanski študent z Reke, ki je večinom, kot so nam povedale njegove kolegice, zaslužen za nastanek teh delavnic. Med predavanji velja omeniti tudi predavanje z naslovom Arhitektura in javni prostor, ki ga je 31. marca v mestni hiši podal doc. Vasa Perović z ljubljanske fakultete za arhitekturo.

Delo letošnje delavnice so kot začetne predlo-

ge predstavili 2. aprila v mestni hiši, nato pa jih bodo študenti obdelali na matičnih fakultetah in na javni vpogled postavili junija na sklepni predstavitvi. V vrsti domišljjskih zasnov je zanimiv in duhovit pogled ponudila tudi skupina iz Ljubljane, z opozorilom na problematičen stik z morjem in množico avtomobilov, ki v mestu prevladujejo nad pešci.

Krpanje mesta je projekt, ki je nastal na pobudo reškega društva arhitektov v sodelovanju z Mestom Reka, njihova želja pa je spodbuditi razpravo in premišljanje stroke o razvoju delov mesta, ki so pomembni za prihodnji urbanistični razvoj, a so bili v preteklosti zapostavljeni in so kot krpe ostali na industrializiranem območju, ki je zasedlo skoraj vso reško obalo. Marjana Mirković

Udeleženca iz Slovenije: tehnični sodelavec Jure Grohar in asistentka Anja Vidic.
Foto: Marjana Mirković

28. marec
Slovenski dom KPD Bazovica
Redna letna skupščina

V polni dvorani Slovenskega doma KPD Bazovica je potekala redna letna skupščina, napovedana tudi na stenčasu v hodniku. Seja, ki jo je vodil predsednik društva Milan Grlica, se je začela z enominutnim molkom v počastitev spomina na lani preminule dolgoletne in aktivne člane: pevca, igralca, pesalca, prvega vodjo planinske skupine in grafičnega oblikovalca mesečnega biltena Kažipot Janka Rizmana, pevko Jožico Rejec, maestra Franja Bravdico ter pevca in večkratnega in častnega predsednika društva Draga Rizmana.

Milan Grlica je zatem poslovilne besede izrekel tudi dolgoletni hišnici Mariji Darapi in njenemu soprogu Duru, ki po enajstih letih dela v društvu odhajata v Slavonijo. Obema se je iskreno

zahvalil, Marija Darapi pa se je, vidno ganjena, v svojem in moževem imenu zahvalila in pozdravila vse navzoče v dvorani.

V nadaljevanju rednega dela in po ustaljeni proceduri je bil sprejet dnevni red, ki je obsegal poročilo o redni dejavnosti v preteklem letu, finančno poročilo, poročilo nadzornega odbora, izvolitev novih članov upravnega odbora društva in nadzornega odbora.

Dejavnost skupin z največ člani, zbora in planincev, sta predstavila predsednik mešanega pevskega zbora Vitomir Vitaz in vodja planinske skupine Darko Mohar, vodja mladinske skupine Ana Lipovac pa je na kratko spregovorila o njihovem delu. Dejavnost folklorne, plesne, dramske in foto skupine je v svojem poročilu povzel Milan Grlica. Kot spremljajočo dejavnost društva je omenil mesečni bilten Kažipot in dopolnilni pouk slovenščine in slovenske kulture, ki ga v tem letu vodi Dragica Motik, ter vrsto organiziranih dogodkov v prostorih Slovenskega doma, za katerega je društvo kot dober gospodar tudi lani poskrbelo za redno vzdrževanje, tako poslopja kot vrta. Izrazil pa je obžalovanje zaradi zaprtega gostinskega lokala. Med programi, za katere je društvo prejele sredstva na razpisih, je novost monografija o legendarnem gledališčniku in dolgoletnem dramskem vodji KPD Bazovica Alojzu Useniku, ki je v pripravi.

Sprejeto je bilo finančno poročilo za leto 2010, ki ga je podal predsednik nadzornega odbora Boris Rejec, v upravni odbor društva pa sta bili po preselitvi Tanje Fučak v Pulj in umiku dolgoletne vodje folklorne skupine in večletne članice vodstva Sonje Kern Svoboda sprejeti novi člani, tajnica društva Zdenka Jelovčan in članica mladinske skupine Martina Čiković, v nadzorni odbor pa je bil po preminulem Dragu Rizmanu sprejet član MePZ Vladimir Gruden. *Marija Mirković*

30. marec

Mestni muzej, Krško

Kaplanova hiša in Kaplanovi fantje

Bogat in raznovrsten ustvarjalni opus skladatelja in pedagoga Josipa Kaplana, rojenega v Krškem leta 1910, je v Sloveniji skoraj nepoznan. Vrzel je delno zapolnil mednarodni kolokvij, namenjen tudi stoti obletnici rojstva in

petnajsti obletnici skladateljeve smrti, ki ga je z naslovom Kaplanova hiša in Kaplanovi fantje pripravil Mestni muzej v Krškem. Kustosinja Alenka Černelič Krošelj je ob tej priložnosti povabila tudi poznavalce njegovega opusa z Reke in odzvala se je mag. Lovorka Ruck, tudi nekdanja učenka in avtorica dvojezične brošure o Josipu Kaplanu, ki je v okviru zbirke Slovenski prispevek k županijski dediščini izšla leta 2009 in bo odslej na vpogled tudi v Valvasorjevi knjižnici v Krškem. Mag. Lovorka Ruck je predstavila Josipa Kaplana, življenjsko in ustvarjalno pot *enega najpomembnejših reških skladateljev druge polovice 20. stoletja, ki je po zastopanosti na koncertnih programih, tako amaterskih kot profesionalnih, na prvem mestu, posebej priljubljene pa so njegove otroške skladbe, uvrščene v vse učbenike in tako pogosto izvajane, da veljajo za narodne. Ustvarjalnost Josipa Kaplana bi veljalo predstaviti širši javnosti in posneti skladbe na zgoščenke; doslej jih je bore malo: Reški komorni orkester je eno skladbo uvrstil na svojo zgoščenko, mezzosopranistka Anđelka Rušin Tomljanović je uvrstila dva samospeva ob klavirski spremljavi Nine Kovačić, obstaja pa še zgoščenka otroških pesmi, ki jo je posnel reški otroški zbor Tratinčice (Marjetice).*

V obsežnem programu srečanja, posvečenega tudi 70. obletnici prvih krških žrtev in prvi obletnici odprtja Mestnega muzeja Krško, smo poleg omenjenega prisluhnili še zanimivim prispevkom: o Krškem na starih razglednicah od konca 19. do sredine 20. stoletja avtorice Polone Brenčič iz Valvasorjeve knjižnice, o Kaplanovi hiši in družini Kaplan kustosinje Alenke Černelič Krošelj, o Krški partizanski skupini pa je spregovorila Irena Fürst iz Muzeja novejšje zgodovine Slovenije, enote v Brestanici.

Zanimivega srečanja, na katerem je urednica Kažipota na kratko predstavila tudi dejavnost slovenskih organizacij na Hrvaškem, sta se udeležila tudi skladateljev sin Darko Kaplan s soprogo Branko, oba glasbena pedagoga, med gosti pa so bili tudi Mihaela Mirt ter Mladen Jernejec in Petra Jernejec Babič, potomci krških žrtev. Program pa je začela in sklenila glasba Josipa Kaplana, tudi s prisrčnim nastopom mladinskega zbora osnovne šole Jurija Dalmatina z zborovodkinjo Damijano Mlakar.

Marija Mirković

Iz kataloga:

Kaplanova hiša

Kaplanova hiša je danes sestavni del Valvasorjevega kompleksa. Vokalna meščanska enonadstropnica zaokrožuje ta del starega mestnega jedra in kompleksu ustvarja južno pročelje. Zanimiva hiša, nastala z združitvijo dveh starejših poznogotskih hiš, je poimenovana po zadnjih zasebnih lastnikih, družini Kaplan, življenjske zgodbe njenih članov pa so pomemben del življenja mesta v 20. stoletju. Ob očetu Jožetu, čevljarju, in materi Katarini so družino sestavljali sinovi Jože - Josip, ki so ga klicali Pepi (1910-1996), Rado (1912-1941), Albin (1914-2008), Marjan (1916-1937), Milan (1918-1941), Zdenko (1922-1941) in hči Mihaela (1925). Štirje sinovi so umrli v rani mladosti, Marjan se je utopil v reki Savi, Rado, Milan in Zdenko pa so bili leta 1941 ubiti kot člani krške skupine. Najstarejši sin Jože - Josip je deloval kot uspešen glasbeni pedagog in skladatelj na Hrvaškem, Albin je živel v Krškem, kjer še vedno živi tudi edina sestra Mihaela, poročena Mirt. Hišo številka 87 so Kaplanovi kupili leta 1929 in jo leta 1980 prodali, 5. junija 1992 je postala last občine Krško in bila leto dni pozneje, skupaj s sosednjima Jarnovičevo in Valvasorjevo hišo, župnijsko cerkvi sv. Janeza Evangelista ter kapelo sv. Duha (Galerija Krško), z odlokom razglašena za kulturni in zgodovinski spomenik, je med drugim v lepo oblikovanem katalogu zapisala Alenka Černetič Krošelj.

Z razstave o Josipu Kaplanu. Foto: Marjana Mirković

Krška partizanska skupina

Krška partizanska skupina je prva uničena skupina mladih upornikov na Slovenskem med drugo svetovno vojno. Res še ni imela naziva partizanska četa, a je imela vse značilnosti zgodnjega partizanstva: organizirani so bili v skupino, imeli svojega vodjo, orožje, strelivo in razstrelivo, ki so ga zbirali, povezani so bili s Pokrajinskim komitejem KPS za Štajersko in prejeli gradivo in navodila za delo, načrtovali so odpor in tudi prave bojne akcije. Že kmalu po okupaciji Jugoslavije so v prvi organizirani akciji iz vlaka, ki je stal na progi med Brestanico (tedanjim Rajhenburgom) in Krškim, odnesli večje količine orožja, bomb in streliva. Kot prvi načrtovani bojni akciji se omenjata napad na nemški oddelek policije, ki je imel sedeže v krški meščanski šoli, in miniranje železniške proge.

A biti so neizkušeni in zato tudi nepredvidni. Kljub temu da so bili izdani, so ostali v taboru blizu mesta, v mesto so odšli celo po hrano in tabora niso ustrezno zavarovali. Sledila je še druga izdaja, ki je Nemce pripeljala do tabora, tam pa so jih brez boja zajeli. 30. julija 1941 je bilo devet fantov in eno dekle v gozdu Dobrava pri Brežicah ustreljenih, je v katalogu med drugim zapisala Irena Fürst.

Darko Kaplan. Foto: Marjana Mirković

Mestni muzej Krško. Foto: Marjana Mirković

Kolokvij je bil del občasne razstave Kaplanova hiša in Kaplanovi fantje, ki je bila v Mestnem muzeju Krško odprta 16. februarja 2011 in je na ogled do 28. maja. To je prva v nizu razstav s skupnim naslovom Krško in Krčani.

Marjana Mirković

1. april

Slovenski dom KPD Bazovica
Banina in Mont Blanc

Dolgoletni član KPD Bazovica in obenem član pustolovskega društva Banina iz Kastva je z zelo zanimivim predavanjem prikazal delovanje društva, ki je ime dobilo po globokem in divjem kanjonu, ki se od lke globoko zajeda v pobočje Učke in skozi katerega čez številne slapove teče istoimenski potok. Člani društva se ukvarjajo z zelo različnimi adrenalinskimi športi: gorništvom, plezanjem, alpinizmom, prehodi in spusti po kanjonih, letenjem z jadralnimi padali ... Zanimiv je njihov tradicionalni dvodnevni spust po Rječini od izvira na Grobniškem polju do izliva v morje na reški Delti. Z njim želijo pokazati lepote reke, po kateri je naše mesto dobilo ime, pa tudi vsakič vsaj malo očistiti njen tok od nanesenih smeti.

V drugem delu predavanja je Boris Lipovac pokazal še vzpon na 4810 metrov visoki Mont Blanc, najvišji vrh Alp. Vzpon so uspešno opravili trije od majhne, štiričlanske odprave.

Člani KPD Bazovica upamo, da bomo videli še kakšno zanimivo Borisovo predavanje.

Darko Mohar

Zanimanje za adrenalinske športe. Foto: Darko Mohar

2. april

Slovenski dom KPD Bazovica
Pomladi naproti

V polni dvorani KPD Bazovica je navzoče najprej pozdravil Vitomir Vitaz in predstavil program z naslovom Pomladi naproti, kulturno-zabavni večer. Kot vedno je prireditelj potekala v veselem ozračju. Sodelovale so skoraj vse naše skupine ter folklorna skupina KUD Zvir iz Jelenja kot gost.

Naš MePZ pod vodstvom Maje Dobrile je večer začel z dalmatinsko narodno Slušaj, mati ter ubrano nadaljeval s pesmima Naranča se vetru moli in Jurjevanje, s čimer je kmalu ustvaril vedro razpoloženje. Program je nadaljevala folklorna skupina KPD Bazovica z venčkom gorenjskih plesov v koreografiji Alenke Juretić, pod vodstvom Martine Mičetić in ob harmonikarski spremljavi Ivana Simića, ki je dodatno razveselila občinstvo.

Zatem so oder prevzeli gostje, članice in člani folklorne skupine KUD Zvir iz Jelenja in pod vodstvom Alenke Juretić veselo zaplesali *Grobnički tanec*. Dramska skupina KPD Bazovica se je predstavila z novo krajšo veseloigro z naslovom Surround na besedilo Ephraima Kishona. V režiji vodje skupine Siniše Posarića sta jo doživeto in prepričljivo odigrali Nataša Grlica in Anita Hromin. Sledili so aplavzi navdušenega občinstva, ob koncu programa pa so se na odru še enkrat zavrteli gostje, folklorna skupina KUD Zvir, in z Liburnijskim plesom popestrili in sklenili večer. Zadovoljni obiskovalci so vse nastopajoče nagradili z dolgim aplavzom.

Zdenka Jelovčan

3. april
Izlet na Hahlčice
PS KPD Bazovica

Vsi pristopi do edinega planinskega doma v Grobniških Alpah so dolgi in naporni, saj je treba premagati višinsko razliko 800 metrov. Člani planinske skupine so se tokrat odločili za vzpon po vzhodnemu grebenu. Začel se je na koncu vasice Podkilavac in je prvo uro potekal po pašnikih Grobniškega polja do vstopa v Mudno dol. Tam se je skupina štirih planincev ločila in odločila pot nadaljevati po ozkem, temačnem in za hojo napornem kanjonu, v katerem je treba del poti premostiti s preskoki. Preostali so zavili na vzhodni greben, na začetku precej strm, pozneje pa razširjen in položen. Sonce je bilo precej močno, pa še vetra ni bilo, tako da je vzpon trajal kar nekaj ur. Z zgornjega dela grebana se je odprl izredno lep razgled na otoke in Reški zaliv z Učko v ozadju, pa tudi na bližnje vrhove Grobniških Alp. Globoko spodaj se je čutila temačna Mudna dol.

Obe skupini sta se znova srečali pri obnovljenem domu na Hahlčicah, treh lokvah, iz katerih se iz ene v drugo preliva voda. V domu in pred njim je vladalo pravo planinsko vzdušje, saj je lepo vreme v gore pritegnilo veliko ljudi. Za konec je sledil še dolg in naporen spust »Po kolcih«. In, seveda, druženje *Pri putniku*.

Darko Mohar

S pohoda. Foto: Darko Mohar

7. april
Mestna hiša, Reka
Josip vitez Gorup pl. Slavinjski
Slovenski prispevek k županijski
dediščini

V mestni hiši na Reki je potekala predstavitev zadnjega, petega zvezka zbirke Slovenski prispevek k županijski dediščini, avtorji in oblikovalec pa so zatem na kratko spregovorili še o prvih štirih zvezkih. Brošure so izšle v okviru projekta Slovenska informativna točka SIT, izdajatelja pa sta sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka in Primorsko-goranske županije v sodelovanju s slovenskim kulturno-prosvetnim društvom Snežnik iz Lovrana.

Navzoče, med njimi predstavnike mesta, županije ter manjšinskih in drugih organizacij je uvodoma pozdravila predsednica Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka Dušanka Gržeta. Posebej je pozdravila gosta iz Ljubljane in Zagreba, vodjo sektorja za spremljanje položaja Slovencev zunaj RS in za statusne zadeve na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Rudija Merljaka in predsednika krovnice organizacije slovenskih društev na Hrvaškem Darka Šonca.

Peti zvezek z naslovom Josip vitez Gorup pl. Slavinjski, katerega besedilo objavljamo v nadaljevanju, je z zanimivim, tudi slikovnim gradivom predstavila avtorica dr. Vesna Bučič, ki se je z imenom tega izjemno uspešnega podjetnika in dobrodelnika oziroma inicialkama njegovega imena JG na vrsti predmetov prvič srečala pred leti na dvorcu Strmola. Kot umetnostna zgodovinarica je obdelovala gradivo te graščine, na kateri je živela njegova vnukinja Ksenija, poročena z lastnikom Strmola, ljubljanskim industrialcem Radom Hribarjem. Dr. Vesna Bučič se je na kratko ozrla na življenjsko in poslovno pot Josipa Gorupa, posebno pozornost pa je namenila njegovi umetniški zapuščini.

V nadaljevanju je beseda tekla še o nastanku zbirke in prvih naslovih. Pobudnika sta bila profesor Nenad Labus in dokumentaristka Dušanka Gržeta, zaposlena na reškem konservatorskem oddelku uprave za kulturno dediščino pri hrvaškem ministrstvu za kulturo. Že leta

2005 sta opozorila na propadajoče grobnice in grobove zaslužnih posameznikov slovenskega rodu, zapisanih v zgodovini Reke in okolice, na katere je pri svojem delu naletel Nenad Labus. Kot je dejal, je po obliki in maski na grobu Radeta Pregarca opazil, da gre za gledališnika, režiserja in igralca, ki ga ni poznal, to pa ga je spodbudilo k nadaljnjemu poizvedovanju. Zaradi slabega stanja še drugih grobnic in grobov znanih Rečanov, kot je denimo Franc Jelovšek, tudi častni občan Ljubljane, ljudi, o katerih bi veljalo nasploh bolj seznaniti tudi Rečane same, so se v okviru projekta Slovenska informativna točka začele priprave na projekt in pobude za zbirko, ki jo je v svoj načrt dejavnosti za leto 2006 uvrstilo tudi društvo Snežnik iz Lovrana. Nenad Labus je tudi avtor prvega zvezka o gledališčniku Radetu Pregarcu. Izšel je 2006., v letu, ko je v Ljubljani izšla 100. številka časopisa za scenske umetnosti Maska, ki ga je v dvajsetih letih preteklega stoletja v prvih letih urejal ravno Rade Pregarc. V dogovoru z uredništvom je Svet slovenske narodne manjšine PGŽ poskrbel za tisk 500 izvodov brošure, ki je bila kot posebna priloga priložena časopisu Maska septembra 2006 in je dostopna tudi na spletni strani www.maska.si. Nenad Labus nam je ob tej priložnosti tudi povedal, da pripravlja reški koledar, nekakšen priročnik, v katerem bi bili navedeni točni datumi in čim večje število različnih dogodkov in podatkov o ljudeh ipd., pri čemer je seveda tudi vrsta slovenskih imen; upajmo, da bo projekt, ki je sad dvajsetletnega proučevanja kulturne zgodovine, deležen ustrezne finančne podpore.

Drugi zvezek je bil namenjen skladatelju Josipu Kaplanu, ki je reški javnosti dobro znan. O njem je spregovorila avtorica besedila mag. Lovorka Ruck, ki je brošuro pred tem 30. marca predstavila tudi v Krškem, rojstnem kraju Josipa Kaplana.

Tretji zvezek govori o slikarki Boženi Vilhar, besedilo zanj je napisala mag. Daina Glavočić in ga ob tej priložnosti na kratko povzela.

Četrti zvezek, Palčava šiša, je bil po tednu dni znova predstavljen, in tudi na Reki je o tej družinski zbirki spregovoril avtor mag. Marko Smole.

Ob koncu je vtise o sodelovanju povedal še

akademski slikar Rok Zelenko, ki je oblikoval vseh pet brošur. Gradivo je iskal v različnih ustanovah, od Narodne in študijske knjižnice v Trstu, Gledališkega in Mestnega muzeja ter Narodne galerije v Ljubljani do Notranjskega muzeja v Postojni in reških muzejskih ustanov. Posebej se je ob tem zahvalil še družini Kaplan za pripravo drugega in Angeliki Hribar in dr. Vesni Bučić za pripravo petega zvezka. Dodal je tudi, da kljub pomislekom gradiva ni manjkalo, začetno raziskovanje pa je kmalu odprlo tudi druge projekte.

Po predstavitvi, ki jo je povezovala urednica Kažipota, je navzoče nagovoril še Rudi Merljak, tudi v imenu ministra, akademika dr. Boštjana Žekša, pa tudi Darka Šonca, ki je moral na sočasno srečanje med reško in ljubljansko filozofsko fakulteto zaradi dogovora o ustanovitvi centra, ki bo namenjen raziskovanju slovenske dediščine. Merljak je izrekel zahvalo in čestitke založnikom zbirke in urednici ter vsem avtorjem in poudaril, da je slovenska dediščina na Reki in v Primorsko-goranski županiji najbolj raziskana na Hrvaškem, in pri tem spomnil tudi na študijo Fluminensia Slovenica avtorja dr. Irvina Lukežiča in knjige Slavka Malnarja.

Marjana Mirković

Vsi zvezki so na vpogled tudi v elektronski obliki na spletni strani enega izmed založnikov, Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka na naslovu www.rijeka.hr oz. na naslednjih povezavah:

Rade Pregarc: http://vnm.rijeka.hr/Download/2011/05/04/1_Rade_Pregarc.pdf

Josip Kaplan: http://vnm.rijeka.hr/Download/2011/05/04/2_Josip_Kaplan.pdf

Božena Vilhar: http://vnm.rijeka.hr/Download/2011/05/04/3_Bozena_Vilhar.pdf

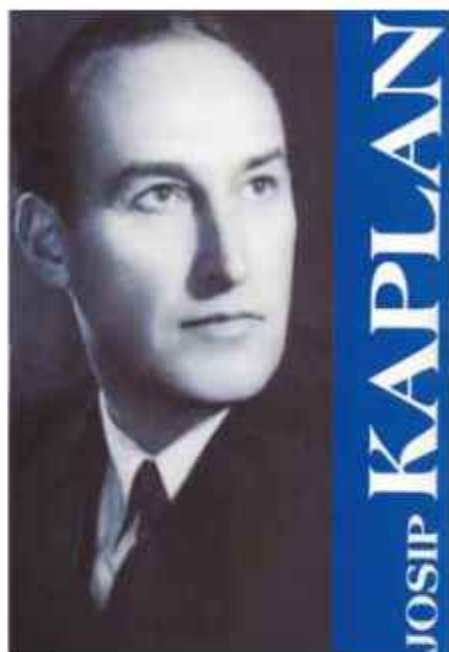
Palčava šiša: http://vnm.rijeka.hr/Download/2011/05/04/4_Palcava_Sisa.pdf

Josip vitez Gorup pl. Slavinjski: http://vnm.rijeka.hr/Download/2011/05/04/5_Josip_Gorup.pdf

Zvezki so objavljeni tudi na spletni strani slovenske digitalne knjižnice www.dlib.si.

Mag. Lovorka Ruck, profesor Nenad Labus in dr. Vesna Bučić. Foto: Tomislav Špehar

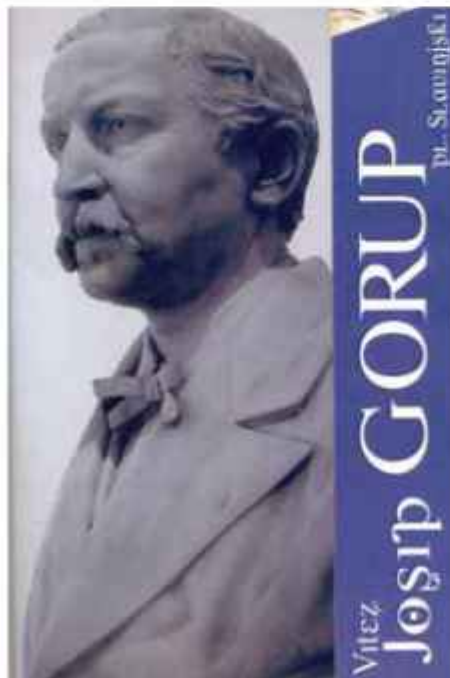

28

PALČAVA ŠIŠA PLEŠČE

Etnološka zbirka rodbine Čop

Vitez JOSIP GORUP pl. Slavinjski

Iz brošure:

Vitez Josip Gorup pl. Slavinjski

Josip Gorup, prvorojenec v kmečki družini pri Smodnikovih, se je rodil 6. aprila 1834 v Slavini, vasi v bližini Postojne, ki je bila častitljivo cerkveno-upravno središče pivške pokrajine. Ker v njegovem otroštvu v Slavini še ni bilo šole, jo je najbrž obiskoval v Postojni, prvi razred gimnazije pa je v šolskem letu 1846/47 končal v Gorici. S pomočjo svojega premožnega strica, velepodjetnika Janeza Nepomuka Kalistra (1806-1864), je šolanje nadaljeval v Ljubljani in leta 1854 maturiral na elitni klasični gimnaziji. S pridobljeno solidno splošno izobrazbo se je preselil k stricu v Trst in leta 1862 postal glavni prokurator njegovega podjetja. Ker sta stricu Kalistru umrla oba otroka, sta s Francem Kalistrom (1839-1901), bratrancem po materini strani, postala po stričevi smrti leta 1864 glavna dediča njegovega velikanskega premoženja in nadaljevala vodstvo firme *Kalister & dediči*. Ko sta se z bratrancem v ekonomsko razvijajočem se Trstu razšla, se je Gorup leta 1876 preselil na Reko in s stričevim ogromnim volilom, ki je bilo tudi izhodišče za njegov izjemni gospodarski zagon, v tem cvetočem pristaniškem mestu uspešno nadgrajeval svoj veliki finančni imperij. Njegovi stiki s poslovneži in izobraženci so iz njega naredili pravega svetovljana in ga dvignili prav v vrh reškega bančništva, zavarovalništva, gradbeništva in pomorstva. Z velikimi gospodarskimi uspehi je ta finančni genij postal najbogatejši Slovenec 19. stoletja in v mednarodnih krogih užival velik ugled. Za vse njegove zasluge ga je cesar 20. junija 1903 povzdignil v plemiški stan, Gorup pa si je pri tem nadel naziv Slavinjski (*von Slavinjski*), kar je kazalo njegovo narodno zavest in veliko navezanost na njegovo rodno Slavino.

Josip Gorup je bil dvakrat poročen in obe ženi sta izhajali iz uglednih družin. Prvo, Anno Pergekofer von Perghoffen iz graščine Steinhof v Zakamnu (*Stein*) pri Celovcu, je spoznal, ko je vodil gradnjo železniške proge Maribor-Celovec. Po njeni prezgodnji smrti leta 1881 je na poti z Reke na ljubljanski železniški postaji srečal trideset let mlajšo lepoticco Klavdijo Keesbacher iz družine ljubljanskega zdravnika in pozneje ravnatelja ljubljanske Filharmonične družbe Friedricha Keesbacherja. V dveh za-

konih se je Gorupu rodilo 14 otrok, ki jih poznamo iz dveh ohranjenih fotografijah iz okrog leta 1895. Za tiste čase je bila namreč prava redkost, da je bilo sočasno živih vseh 14 otrok, čeprav je bila med njimi dvaindvajsetletna razlika.

Ko se je Josip Gorup s svojim ogromnim kapitalom preselil iz Trsta na Reko, je njegova gradbena dejavnost veliko pomenila za reški gospodarski razvoj. Kot vsestranski meščan je prispeval izjemen delež v ustvarjanju reške kulturne dediščine in njegovi gradbeni objekti, ki tvorijo zgodovinsko urbano tkivo, še vedno sodijo med glavne sestavine reškega mestnega središča.

Gorup je slovel kot prefinjen ljubitelj umetnosti z visoko razvitim čutom za estetiko in je cenil stvaritve iz vseh vej umetniškega ustvarjanja. Pri izbiranju snovalcev arhitekture, kiparstva in stikarstva je vedno izbiral med najboljšimi. S svojim vizionarskim občutkom, da Reka z naglo razvijajočim se pristaniščem postaja čedalje bolj svetovljansko mesto, je vložil svoj kapital v zgraditev *Grand hotela Evropa* na robu pristaniške obale. Gradnjo tega velikanskega poslopja, ki je na obali zavzemalo celotno mestno insulo, je zaupal najsloviitejšemu tržaškemu arhitektu Giuseppeju Bruniju, projektantu veličastnega tržaškega magistrata. Arhitekt Bruni je za najbogatejšega Slovenca, kot se je takrat o Josipu Gorupu govorilo, in pisalo v reških časopisih, projektil tudi njegovo družinsko vilo na nekdanji reški lokaciji *Via del Pino* (danes Podpinjol), ki je tedaj na območju Mlake daleč naokoli samevala sredi velikega in vzorno negovanega parka in sadovnjaka. V tej Gorupovi družinski vili, v kateri kljub velikemu bogastvu ni bilo nobenega razkošja, je med zadnjimi stanovalci leta 1949 umrl Gorupov sin Aleksander. Po drugi svetovni vojni je razlaščen vila prešla v last reške bolnišnice in danes, obdana s stavbami reškega kliničnega centra, počasi propada.

Na Reki se je Gorup s svojim ogromnim kapitalom vključil tudi v zgraditev velikih stanovanjskih najemniških objektov. Njegova mogočna blokovska poslopja, zgrajena med letoma 1871-1881 v najstrožjem središču Reke na območju gledališče-tržnica, so še dandanes v uporabi. V neposredni bližini svoje družinske vile je bil lastnik več štirinadstropnih stanovanjskih hiš in na reškem Korzu, danes številka 38, ene starejše dvonadstropnice.

Hiše in zemljišča je imel ne le v Trstu, na Reki in v Ljubljani, temveč tudi v Opatiji, Voloskem in Miljah. V Furlaniji v občini Fiumicello poleg Cervignana je bil lastnik nekdanjega benediktinskega samostanskega kompleksa iz 17. stoletja, ki ga je z dokupljenimi zemljišči pretvoril v donosno agrarno latifundijo, ki je v devetkilometrski razdalji od Fuimicella proti Gradežu segala vse do morja. Počitniške vile je imel tudi v Krivi Vrbi (*Krumpendorf*) in Pritcicah (*Pritschitz*) ob Vrbskem jezeru, ki jih je kot doto razdelil hčeram iz prvega zakona.

Kljub temu da sta bili glavni težišči Gorupovega delovanja Reka in Trst, je bil od svojih dijaških let zelo navezan na Ljubljano. Pozneje so ga z njo povezovali finančni posli in stiki z ljubljanskim županom Petrom Grassellijem, ki mu je 28. decembra 1888 podelil častno meščanstvo. Zaradi svoje dobrodelnosti in slovenstva je velik del svojega bogastva namenil v različne kulturne in humanitarne namene, zato mu je na Kranjskem podelilo častno meščanstvo več kot petdeset občin. V Ljubljani so bili pomembni njegovi osebni stiki z županom Ivanom Hribarjem pri ustanavljanju podpornega društva Radogoj in višje dekliske šole v Ljubljani. Ko je Ljubljano leta 1895 prizadel katastrofalen potres, je Gorup vložil kapital v gradnjo štirih velikih stanovanjskih blokov, namenjenih ljubljanskemu uradništvu, ki stojijo še danes. Na psevdobaročnih portalih teh pravkar restavriranih stavb izstopata Gorupovi inicialki JG z letnicama 1896-1897. Za to veliko humanitarno akcijo se mu je mesto oddolžilo z imenovanjem Gorupove ulice, ki ji je v osemdesetih letih 20. stoletja socialistična oblast spremenila ime. Toda namesto da bi ji potem v samostojni slovenski državi v počastitev tega pomembnega Slovenca vrnili staro ime, so Gorupovo ulico pripojili novi ljubljanski magistrati, tako da je postala podaljšana Slovenska cesta.

V veliko stanovanje njegove hiše na vogalu nekdanje *Viale Deak /Via del Pino* (danes Krešimirova 56) se je po Gorupovi smrti preselila njegova vdova Klavdija. Tam sta jo obiskovala njena vnuka Ksenija in Nikola, otroka najmlajše Gorupove hčere Štefanije, poročene s hrvaškim baronom Davorinom Turkovičem. Priletna vnuka še živi v Zagrebu in prav v stanovanju gospe Ksenije se je avtorica tega prispevka leta 2006 seznanila s štirimi pomembnimi portreti Gorupove dediščine in spoznala številne podrobnosti iz njegovega osebnega življenja.

Po pisnih in ustnih podatkih so bili Gorupova družina in njeni posamezniki večkrat portretirani in fotografirani. Od upodobitev zakoncev, njihovih otrok in vnukov je ohranjenih osem slikarskih portretov in ena karikaturna risba, Gorupov marmorni kip in reliefna bronasta plaketa, nekaj mavčnih portretov njegovih otrok in veliki družinski figuralni relief v njegovi grobnici. Zgodnje portrete, ki so nastali na Reki in se niso ohranili, sta v sedemdesetih letih 19. stoletja upodobila slovenska slikarja Ludvik Grlic (1851-1910) in Ivan Franke (1841-1927).

V vnukinjinem stanovanju v Zagrebu je visel veliki portret Josipa Gorupa (120 x 90 cm), slikarska mojstrovina znanega srbskega slikarja Paje Jovanovića (1859-1957), najizrazitejšega predstavnika akademskega realizma pri južnih Slovanih. Oljni portret s signaturo *P. Jovanovič 1903* in napisom *AETATIS SUAE LXIX* z upodobljenim Gorupovim grbom razkriva, da je portret nastal na Dunaju prav v letu, ko ga je cesar poplemenitil in povzdignil v viteški stan. Portret je po letu 2006 odkupila mariborska kreditna banka in je zdaj v Sloveniji. V lasti Ksenije Turković je bila še bronasta plaketa z Gorupovim reliefnim portretom (19,5 x 15 cm) s signaturo *R. MARSCHALL / FEC.*, delo upoštevane dunajskega medaljerja (1873-1967). Njene bronaste odlitke je Gorup ob svoji sedemdesetletnici razdelil svojim otrokom. Leta 2006 jo je Gorupova vnukinja darovala Narodnemu muzeju Slovenije v Ljubljani. V njenem stanovanju je visel še pastelni portret njene babice, Gorupove druge žene Klavdije (62 x 48 cm), signiran z nezanosljivo čitljivim podpisom *Zailutti 906* (neznani slikar); leta 2006 ga je odkupil Notranjski muzej v Postojni. V Zagrebu sta v istem stanovanju ostala še dva nesignirana portreta Gorupovih hčera Milene in Štefanije (80 x 70 cm), ki ju je domnevno upodobil avstrijski portretist Erich (1839-1938) ali njegov sin Hermann (1878-?) Torgler.

Portret Gorupove hčere Jožefine je pri njegovih pravnukih v Rimu, portret sina Vladimirja pa pri pravnuku v Londonu.

Zbirka *Mažuranić-Bričić-Ružić* v spominski knjižnici na Sušaku hrani karikaturo Gorupovega najmlajšega sina Aleksandra (1886-1949). Risbo s svinčnikom je narisal dr. Vladimir Ružić, znana vsestranska sušaška osebnost.

Po smrti Gorupove prve žene Ane leta 1881, ki je zapustila osem mladoletnih otrok, je užato-

ščenji soprog naročil gradnjo grobnice hrvaškemu kiparju Ivanu Rendiću (1849-1932), takrat najboljšemu oblikovalcu nagrobnih spomenikov. V grobnico s kripto in nad njo kapelo v neoromanskem in bizantinskem slogu z mozaiki in skulpturalnim okrasjem je Rendić postavil marmorni, 250 metrov visok figuralni relief z izklesano upodobitvijo ločitve Josipa Gorupa in njegovih osmih otrok od prezgodaj umrle matere, ki jo dva angela smrti s koso in trobento nosita v višave. V ozadju tega žanrskega prizora je kipar v plitvoreliefnih modelaciji upodobil pejsaž s sončnim zahodom nad Kvarnerjem in veduto cerkve Matere Božje na Trsatu. Sočasno, ko je Rendić kot odlični portretist portretiral očeta in njegovih osem otrok, je takrat najbrž nastal tudi Gorupov doprni kip iz belega marmorja s signaturo *Rendić I.* (56 cm), ki ga hrani Muzej sodobne in moderne umetnosti

Okras na poslopju zunanjega ministrstva RS v Ljubljani. Foto: Rok Zelenko

na Reki.

Gorupov veličastni mavzolej, kot so o njem leta 1882 obširno pisali časopisi, je po svoji lepoti sodil med najmočnejšo historicistično oblikovano grobnico na reškem pokopališču Kozala. Zaradi predragega vzdrževanja je dolga leta zapuščena kulturna dobrina s šestnajstimi nišami v kripti, kjer so pokopani le Josip Gorup, obe soprogi in dva sinova, počasi propadala. Njeno obnovo je leta 2006 financiralo

Nikolina Radić in Dušanka Gržeta. Foto: T. Špehar

mesto Reka in Gorupova umetniška dediščina s slovenskim napisom Rodovina Gorupova je zdaj brez dedičev kot kulturna dobrina vpisana v *Register kulturnih dobrar Republike Hrvatske*. Josip Gorup je umrl zaradi pljučnice 25. aprila 1912 v svoji vili na Reki, star devetinsedemdeset let. Kronist je v *Riečkem Novem listu* zapisal, da ga je na zadnji poti skozi središče mesta spremljala množica reških meščanov ter reški in sušaški velmožje, da bi videli "zaista veličanstven pogreb najbogatijega čovjeka u ovim krajevima".
Vesna Bučić

8. april
Slovenski dom KPD Bazovica
Plavo svetlo, Duša i tijelo, razstava

Tudi letos so člani likovne delavnice, ki od leta 2006 delujejo na Reki v okviru društva železničarjev ljubiteljskih slikarjev *Plavo svetlo* iz Zagreba, del svoje umetniške ustvarjalnosti predstavili v naših prostorih.

Ob odprtju razstave je obiskovalce v nabito polni klubski sobi pozdravil Vitomir Vitaz in izrazil zadovoljstvo, da se ljubiteljski umetniki železničarji že tretjič predstavljajo pri nas, in predstavil udeležence. Josip Mušanović, član in slikar, je spregovoril o nastanku društva, ki so ga 20. marca leta 1997 utemeljili ljubitelji umetnosti, zaposleni izključno na železnici in upokojenci HŽ v Zagrebu. Orisal je petletno uspešno delovanje likovne delavnice na Reki, podružnice društva *Plavo svetlo*.

Navzoče je pozdravila vodja delavnice Mirjana Kuharik ter predstavila razstavljene umetniške eksponate, katerih avtorji so poleg nje še Josip Mušanović, Marija Jambrović, Mirjana Samida, Pauli Babić, Marina Milardović in Viviana Martinić. Zahvalila se je g. Darku Račiću za prostor in dobre razmere, v katerih umetniki delajo, ter našemu društvu za vabilo in gostoljubje.

Vse navzoče je pozdravila in nagovorila še predsednica društva *Plavo svetlo* iz Zagreba gospa Tanja Horvat.

V priložnostnem programu je nastopil mladi glasbenik kitarist Luka Verbanac.

Sledila je zakuska in prijetno druženje.
Zdenka Jelovčan

9. april
Sv. Križ, Reka
Reške sprehajalne poti

Planinska skupina (PS) KPD Bazovica že dolgih pet let, od samega začetka, sodeluje skupaj s planinskima društvoma *Duga* in *Učka* pri projektu Reške sprehajalne poti mesta Reka.

Dobro zasnovan projekt žal sprva ni imel prave podpore, končno pa se je le odprlo in je zaživel. Prvi del poti je naposled dobil plošče z opisi in markacijami, tako da je lahko sledilo slovesno odprtje.

Projekt je zamišljen tako, da osnovna pot, tako imenovani Reški prstan, poveže Plumbum na vzhodni in Bivio na zahodni strani kot njegovi skrajni točki. Na to pot se v krogih priključijo dodatne poti iz središča mesta ali njegovega zaledja. Vsak del poti se začne in konča na avtobusni postaji mestnega prometa. Sprehajalne poti potekajo skozi najlepše naravne dele območja mesta oziroma med seboj povezujejo številne zgodovinske in kulturne točke. V končnici bo reške sprehajalne poti mogoče povezati s potmi sosednjih občin in mest, kot so Kostrena, Bakar, Čavle, Kastav, Matulji ali Opatija, prek njih in sosednje Slovenije pa tudi na omrežje evropskih pešpoti.

Slovesno odprtje je bilo pri zvezdarni na Sv. Križu, verjetno najlepši točki prvega dela poti, ki poteka od Plumbuma do Dvorane mladosti na Trsatu. Spregovorila sta vodja PS KPD Bazovica Darko Mohar in v imenu sponzorja vodja prodaje farmacevtske hiše Pliva Sanja Benco. Ob nastopu otroškega zbora *Vežički tiči* je reške sprehajalne poti odprl župan mesta Reke Vojko Obersnel. Vsi navzoči so si lahko celotni projekt ogledali na posebno pripravljenem velikem zemljevidu mesta Reka.

Darko Mohar

Sv. Križ. Foto: Darko Mohar

9.-10. april
Spoznajmo Slovenijo
Izlet mladinske skupine KPD Bazovica

Ob vedrem jutranjem nebu, ki nas je spremljalo vso pot, smo se odpravili - nekateri v svojih vsakdanjih oblačilih, drugi pa obdelani kot zvezde - proti Sloveniji. Ob kavici in prvem pritiskanju na fotoaparate smo se odpravili v Škocjanske jame in tam uživali z vsemi svojimi čutili: prijetno se je bilo sprehajati po tem podzemlju, poslušati zanimivosti na temperaturi, znosnejši od tiste, ki nas je čakala zunaj. Te jame so posebne zaradi svoje reke in ogromnih prostorov, polnih raznovrstnih stalagmitov in stalaktitov. Zatem smo se z vodičem sprehodili še po bližnjih muzejskih zbirkah, v katerih smo med drugim lahko videli nekdanje vaško orodje. Po kosilu je sledila konjušnica v Lipici; tam smo si ogledali tekmovanje v klasičnem škotskem jahanju. Kriteriji tekmovanja nam niso bili ravno jasni, toda po tem, ko smo videli staje in zbirko starih kočij ter izvedeli, da tudi med konji obstaja spolna diskriminacija, nismo niti imeli volje dojemati, zakaj konj dela samo kroge v kasu.

Komaj smo dočakali tuširanje v hotelu in pohiteli na večerjo, da zberemo moči za nadaljevanje večera. Tisti dolgo napovedovani in pričakovani bowling je minil bolje, kot sem pričakovala. Vsi smo se trudili biti čim boljši in uživali smo v medsebojnem druženju (in spodbujanju k hitrejšemu, močnejšemu in boljše- mu igranju), zato smo tudi vsi bili zmagovalci (za vsak primer smo le sešteli točke, naj se ve, kdo je boljši ☺). V hotelu smo se še malo družili, tokrat ob dveh kitarah in širokem razponu pesmi, jinglov in uvodnih špic, ki smo se jih lahko spomnili in jih odpeli. Za tiste »starejše mladince«, ki tole berejo - bili smo dobri! ☺ Po zajtrku smo se z novim vodnikom odpravili na ogled Kopra, znamenitosti na Prešernovem in Titovem trgu, zatem pa smo se po kosilu v pivnici in vožnji skozi Portorož napotili proti Piranu, si ogledali Tartinijev trg in lahko slišali vrsto zanimivosti in stališč našega vodnika do Italijanov. Po krajšem oddihu smo se namestili v avtobusu in krenili proti Reki, uživali v pokrajini Slovenije in pozornost spotoma namenili na črno zgrajenim hišam politikov, na katere nas je opozarjal naš vodnik.

Vso pot po južni Primorski smo bili dobro razpoloženi in sproščeni in verjetno se ne bom zmotila, če v imenu vseh napišem, da smo se imeli lepo in da komaj čakamo izlet Spoznajmo Slovenijo 6. Izlet je bil dobro organiziran, voznik razumen, sončnega vremena in prijateljskega ozračja pa niso mogle pokvariti niti mastne roke nekaterih (P. S.: Saj ni krema pre-mastna, le odmerjati jo je treba znati).

Ivana Baković, prevod Marjana Mirković

Spoznavali smo Slovenijo. Foto: Petra Aničič

12. april
Osnovna šola Ormož
Čas pustnih norčij, razstava fotografij

Foto skupina KPD Bazovica je z razstavo na temo reškega karnevala in pustnih šem gostovala v prostorih osnovne šole v Ormožu. Razstavo je spremljal katalog, v katerem je Petra Aničič predstavila nastanek in delovanje skupine, reški karneval in druge dogodke ter na kratko tudi dejavnost društva Slovenski dom KPD Bazovica. Razstava je bila organizirana v sodelovanju s Cvetko Kocjan, aktivno članico tamkajšnjih kulturnih društev, ki se je s svojimi dramskimi nastopi večkrat predstavila tudi v dvorani Slovenskega doma KPD Bazovica na Reki.

Foto: Istag Žorž

Foto: Anita Hromili

13. april
Slovenski dom KPD Bazovica
Slovinci na Kvarnerju v 20. stoletju -
priseljavanje, življenje in delovanje

V organizaciji svetov slovenske narodne manjšine na mestni in županijski ravni je v klubski sobi potekalo predavanje z naslovom Slovinci na Kvarnerju v 20. stoletju - priseljavanje, življenje in delovanje. Predavala je članica sveta na županijski ravni Barbara Riman, mlada raziskovalka, zaposlena na ljubljanskem Inštitutu za narodnostna vprašanja, ki sicer pripravlja doktorsko disertacijo o položaju Slovencev v Istri, Gorskem kotarju in ob Kvarnerju.

Predstavitve je začela s pogledom v zgodovino in trgovino, predvsem z železom, ki je že v 16. stoletju povezovala Reko s kraji v slovenskem zaledju in dlje, kar je bil velik podvig za takratne razmere, saj je pot do Ljubljane zahtevala kar deset dni. Podatke za raziskavo nasploh je poleg že objavljene literature in tiska dobila v župnijah in knjigah župljanov, t. i. statusu animarum, o priseljencih zaradi ekonomskih razlogov pa v knjigah delavcev v industrijskih središčih, veliko informacij pa je prejela tudi v osebnih pogovorih, pri čemer se je ob tej priložnosti nekaterim navzočim sogovornikom znova lepo zahvalila za sodelovanje.

Razlogi za preseljevanje so bili različni, od družinskih do iskanja zaposlitve in šolanja, manj tudi zdravstveni, v času po prvi svetovni vojni pa tudi pregon in fašistično nasilje. Raziskava se je osredotočila tudi na razlike v preseljevanju glede kraja priselitve, ali gre za območje neposredno ob današnji meji, za bližnje kraje ali industrijsko središče Reka. Tako gre pri prvih najpogosteje za družinske dejavnike, v preostalih primerih pa je prevladujoč vzrok zaposlitve, pri čemer velja omeniti velik priseljenjski val na Reko po drugi svetovni vojni.

Slišali smo tudi vrsto statističnih podatkov iz popisov prebivalstva od leta 1880 do 1991, ki kažejo velike oscilacije. Znano je, da so podatke popisovalcem pogosto posredovali tudi župniki ali učitelji in da je njihova narodnost vplivala na narodnost, pripisano prebivalstvu. Nihanja ilustrirajo tudi zanimivi podatki o popisih za obmejna kraja Lipo in Pasjak, kjer so velike številčne razlike med Hrvatini in Slovenci: v letu 1880 je bilo v vasi Lipa tako 408 Hrvatov in noben Slovenec, v popisu leta 1910 pa je razmerje obratno in je bil popisani le en Hrvat in 433 Slovencev. Podobni so podatki za Pasjak, kjer je leta 1880 živelo 306 Hrvatov in 13 Slovencev, deset let pozneje pa popis prinaša podatke o 360 Slovincih, Hrvatov pa ni nobenega. Zanesljive razlage ni, s posredovanem podatkov so na izid popisov vplivale upravne in cerkvene organizacije in šole, prav tako so razlike posledica metodoloških razlik v popisovanju, ker avstrijski popisovalci pri uporabnem jeziku niso razlikovali med hrvaščino in slovenščino.

Podatki za Reko pa o navzočnosti prebivalstva slovenskega rodu v obdobju od leta 1900 do 2001 kažejo stalnico: okrog tri tisoč leta 1900 do največ, okrog pet tisoč leta 1953, zatem pa število pada na 4752 (1961), 3194 (1981), 3046 (1991) in 1575 (2001).

30. junija pa bodo objavljeni prvi podatki letošnjega popisa prebivalstva.

Drugi del predavanja je Barbara Riman namenila pozornost nekaterim posameznikom, duhovnikom in učiteljem, ki so prispevali k razvoju kraja, v katerem so živeli, kot npr. škofa Josip Srebrnič in Anton Mahnič na Krku, ter duhovniki Franjo Ravnik, Viktor Perkan, Jakob Volarič, Vendelin Vošnjak in Alojz Kristan. Posebej je omenila tudi nekatere gledališčne,

ki so pomagali postaviti na noge reško gledališče, kot je dejala: to so režiserja Ferdo Delak in Edo Verdonik, tudi igralec, ter pevci Anton Koren, Aleksander Boštjančič, Silva Fertuga, Vladimir Košir, Irena Oblak Meandžija, Konrad Orožim, Anton Pucihar, Marino Šfiligoj, Paula Smojver - Udovič, Josip Šutej, Milan Udovič, Oskar Zornik, zatem dramski igralci Branka Verdonik Rasberger, Demeter Bitenc, Josip Bobi Marotti, Mihaela Šarič, pa baletni umetniki Majda Humsky, Irena Kirbos, Maks Kirbos, Stanislav Koren, Sonja Kern - Svoboda, Drago Pogačar, Peter Pustišek. Omeniti velja tudi Gabrielo Vilfan iz tehnične službe in legendarnega inspicienta reškega teatra, v katerem je odigral tudi vrsto vlog, Alojza Usenika.

V tretjem delu o samoorganiziranosti je predavateljica omenila nastanek slovenskih društev, ki so bila na območju Kvarnerja ustanovljena na začetku dvajsetega stoletja, z željo po združevanju in ohranjanju jezika, to vlogo pa so pogosto tudi nadgradili z dobrotelnimi akcijami in zbiranjem denarne pomoči predvsem za Družbo sv. Cirila in Metoda, zaslužno za razvoj šolstva in ohranjanje jezika v času potujčevanja, ter organizacijo različnih tečajev kot pomoč sonarodnjakom. Na Reki so delovali Slovensko društvo (1909-1913, Barbara Riman je na to temo že objavila tudi poseben članek, op. ur.), Klub Ščipalnik (1913), katerega člani so bili tudi člani slovenskih družin, kot sta bili Bole in Vilhar, Društvo Simon Gregorčič na Sušaku v času med obema vojnama, ki je bilo leta 1928 med največjimi društvi, in društvo Slovenski dom KPD Bazovica. V Voloskem in Opatiji pa je delovalo Slovensko podporno in izobraževalno društvo (1905-1914).

Po zanimivem predavanju, ki so ga obiskovalci nagradili s čestitkami Barbari Riman in prošnjo, da podobno gradivo predstavi tudi v prihodnje, je stekel krajši pogovor, to pa je bila tudi lepa priložnost za obogatitev spoznanja o osebah na eni izmed fotografij s predavanja: gre za fotografijo iz petdesetih let, posneto po slovenski maši, ki jo je v cerkvi Marijinega vnebovzeta na Reki vodil Danilo Perkan.

Marjana Mirković

Barbara Riman je prosila, naj objavimo poziv vsem, ki hranijo stare fotografije, in prošnjo, da ji jih odstopijo na vpogled. Stik: barbara.riman@gmail.com, gsm: 091/543-68-08.

14. april
Hrvaški kulturni dom na Sušaku (HKD)
Reka
Dan PGŽ

Primorsko-goranska županija je slovesno počastila dan županije in svojo polnoletnost. Osrednja proslava je v navzočnosti poslancev, županov in drugih predstavnikov lokalnih in cerkvenih oblasti, narodnih manjšin in izobraževalnih ustanov, ki so jih ob vходу pozdravljale Primorske rožice, potekala v nabito polni dvorani HKD na Sušaku. Prireditev, ki jo je vodil Robert Ferlin, je s poročilom o uspehih županije, v katerem je tudi opozoril na pomen vstopa RH v EU, tudi tokrat napovedal župan Zlatko Komadina.

Ob tej priložnosti so tudi podelili nagrade - za življenjsko delo dr. Katici Ivanišević, letni nagradi pa dr. Rajki Jurdana - Šepić in dr. Marini Šantić.

V kulturnem programu smo slišali tudi novo himno *Zavičaju tebi*, ki sta jo zapela Radojka Šverko in Marko Tolja, plesni studio Ri studio centar Ivone Brnelić je s plesno točko Futuristični samuraj izrazil podporo Japonski pri sprejemanju s posledicami tragedije ob potresu in nesrečo v nuklearnih, v prisrčnem nastopu pa so na odru svoje večine pokazale tudi male opatijske mažoretke.

Primorski rožiči. Foto: Marjana Mirković

Vida Srdoč, Feri Lainšček in Irena Margan.
Foto: Marjana Mirković

14.-16. april
Porabje
Iz prakse za prakso - domača književnost
pri pouku slovenščine
Seminar za zamejske učitelje

V Porabju je potekal seminar za zamejske učitelje z naslovom Iz prakse za prakso - domača književnost (In kultura) pri pouku slovenščine. Nosilec projekta je Osnovna šola (OŠ) Cirila Kosmača iz Pirana, cilj projekta pa je seznaniti udeležence z možnostmi vključevanja domače, lokalne kulturne ustvarjalnosti v pouk manjšinskega/maternega jezika učencev. Seminarja sta se udeležili tudi ravnateljica OŠ Pečine Irena Margan in učiteljica pouka slovenščine, ki na tej šoli, edini na Hrvaškem, že drugo leto poteka po hrvaški zakonodaji in v okviru modela C.

Program, s katerim sta bili zelo zadovoljni, je med drugim obsegal seznanitev z dejavnostjo dvojezičnih šol OŠ Števanovci in Gornji Senik, predavanje z naslovom Ohranjanje slovenskega jezika pri Slovencih v zamejskih skupnostih; narečje, domača književnost, kultura avtorice dr. Zinke Zorko ter seznanitev s primeri dobre učne prakse poučevanja domače književnosti pri slovenskem jeziku in predstavitev skupin iz zamejstva ter OŠ Cirila Kosmača iz Pirana.

Ob koncu seminarja so med drugim tudi sklenili, da bodo na predlog in povabilo Irene Margan in Vide Srdoč enega naslednjih seminarjev, predvidoma čez dve leti, organizirali na Reki. Marjana Mirković

15. april
SKPD Slovenski dom, Zagreb
Skupščina krovne organizacije

Na sedežu krovne organizacije Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je v navzočnosti večine članic potekala redna letna skupščina, zaprta za javnost. Kot nam je po seji sporočil predsednik Slovenskega doma KPD Bazovica Milan Grlica, se sejo vodil predsednik krovne organizacije Darko Šonc, dnevni red pa so na predlog SKD Istra iz Pulja oz. predsednice Klauudije Ane Velimirović obogatili z dodatno točko o statutu.

Na seji so sprejeli poročilo nadzornega odbora, katerega predsednica je mag. Jasmina Dlačić z Reke, ter finančno poročilo in poročilo o delovanju in načrtih za 2011. Pri tem je stekla razprava o srečanju vseh slovenskih društev, ki bo oktobra v Pulju, in razvil se je živahen pogovor o načinu organizacije dopolnilnega pouka slovenščine in slovenske kulture, pri čemer je na koncu sklenjeno, da se izbor načina pouka in učiteljice prepusti društvom. Vodja mladinske skupine KPD Bazovica Ana Lipovac je preverila podatke o mladih članih v drugih društvih, s katerimi nameravajo navezati tesnejše stike in jeseni na Reki pripraviti delavnice na temo povezovanja mladih.

Na seji je bilo v članstvo sprejeto SKD Gorski kotar, beseda pa je tekla še o letošnjih manjšinskih volitvah, za katere točen datum razpisa še ni znan, in možnostih za predlaganje kandidatov in izvolitev v vseh lokalnih in regionalnih

enotah na Hrvaškem, kjer bodo razpisane volitve za slovensko narodno manjšino.

Na predlog SKD Istra je stekla razprava o statusu in sklenjeno je, da bi ga veljalo posodobiti. Za pripravo predloga je bila imenovana delovna skupina (Barbara Antolič iz SKD Nagelj, Vavraždin, Klaudivja Ana Velimirovič iz SKD Istra, Pulj in Darko Šonc), razprava pa bo stekla v vseh društvih. Na seji so se dotaknili tudi vprašanja, kako organizirati pogostejša srečanja, vsaj manjše operativne skupine krovne organizacije, ki bi bila dobrodošla tudi pri ocenjevanju programov za razpise Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, kar za zdaj bremeni vodstvo v Zagrebu. Milan Grlica je v razmislek tudi predlagal, da se po poteku sedanjega mandata (2012) v novem vodstvu krovne organizacije podpredsednik imenuje iz drugega društva, iz katerega bo novi predsednik.

Marjana Mirković

Dobro obiskano srečanje. Foto: Milan Grlica

16. april

Kulturni dom, Šempas

Domovina je ljubezen, 5. koncert

Na proslavi v počastitev dneva upora proti okupatorju 27. aprila je na povabilo krajevne skupnosti in KPD Šempas nastopil tudi mešani pevski zbor KPD Bazovica pod vodstvom Maje Dobrila.

Kot nam je povedala tajnica KPD Bazovica Zdenka Jelovčan, gre za tradicionalno privedev, na kateri se srečajo in zapojejo pevski zbori iz Slovenije in zamejskih društev iz Italije, Hrvaške in Madžarske.

Marjana Mirković

Med obiskovalci je bil tudi znani književnik Boris Pahor. Foto: Anita Hromin

17. april

Trst, Barkovlje

Prijateljstvo brez meja

Srečanje planincev treh dežel

Šestega srečanja planincev slovenskih društev iz Trsta in okolice so se udeležili tudi Smučarski klub Devin s predsednikom Frančkom Briščkom, Slovensko planinsko društvo Trst s predsednico Marinko Pertot, planinski odsek pri Športnem društvu Sloga iz Bazovice v Italiji z vodjo Viktorjem Stoparjem, PD Snežnik iz Ilirske Bistrice s predsednico Darinko Dekleva in PS KPD Bazovica z Reke z vodjo Darkom Moharjem. Srečanje je letos potekalo na Tržaškem, domačini iz SPD Trst pa so organizirali pohod po Poti Sonje Mašera. Pot Sonje Mašera so trasirali in odprli v sklopu projekta INTERREG III A Slovenija-Italija 2000-2006 »Monti - Gore za vse«, namenjenega čezmejnemu regionalnemu povezovanju. Pelje čez Kras, od Orleka pri Sežani do Barkovelj pri Trstu. Pot je dobila ime po priljubljeni slovenski zdravnici in javni delavki, ki je vrsto let po drugi svetovni vojni vodila SPD Trst.

Pohod se je začel pri vodnjaku v Banih na Krasu in se končal ob morju v Barkovljah. Sledilo je še družabno srečanje v kulturnem društvu v Barkovljah, ob slovenski glasbi in plesu. Naslednje leto bo organizator srečanja spet PD Snežnik iz Ilirske Bistrice.

Darko Mohar

Darinka Dekševa, Frančko Brišček, Marinka Pertot, Viktor Stopar in Darko Mohar. Foto: Jasna Pipan

Prispevek o srečanju planincev je poslala tudi Jasna Zazijal - Marušič

Nedelja, pol sedmih, zaspana skupinica z nahrbtniki čaka ... Avtobus in za krmilom stari znanec Branko. Milan obljublja kavico ... Vremenska napoved dobra, pa kaj, ko smo vsi vstali še pred soncem. Na poti se sončece tudi pokaže. Kavica v Kozini. V Bazovici nas že čakajo in peljemo se v Bane.

Na prikupnem mestnem trgu s »štirno«, na kateri piše letnica 1885, so zložene posodice s kolački in steklenica žganja. Po okrepcilu sledi nagovor gospe Marinke Pertot, ki pove veliko zanimivosti o kraju, ljudeh, običajih, rastlinah, prsti, kamninah ...

Prva postaja, vodnjak pri Badalučki, »štirna« sredi gozda, ki je poskrbela za pitno vodo v vsakem času. Na tem področju so zbirali deževnico in jo po potrebi pretakali iz »štirn« na višji legi v tiste na nižji legi.

Druga postaja je kraški rob. Vedno nas preseleti veličasten razgled na Trst in Tržaški zaliv. Prva (močnejša) skupina gre peš po Poti Sonje Mašere. Na voljo je tudi prikupen prospekt z opisom poti, po kateri so Kraševci hodili v Trst po opravih. Po tej poti, ko nas še ni moril promet, so hodili vaščani na delo, kmetice nosile zelenjavo na trg, in mlekarike sveže mleko v mesto.

Take poti nam niso tuje, saj so tudi naše prednice in predniki služili kruh od Grobnika proti Reki in iz podučarskih vasic do morja.

»Močnejša« in večja skupina se je torej podala do Trstenika. Pot je bila lepa in naporna. Od Trstenika se je večji skupini pridružila majhna, tričlanska skupinica. Naprej smo hodili skupaj, počasi po kraških pašnikih do gozda in jezera - napajalne mlake v flišu, kjer smo spet prisluhnili besedam gospe Marinke. Po krajšem počit-

ku smo prešli na čisti krušljivi kras in po dolgi hoji čez travnike s prekrasnim razgledom na Tržaški zaliv in Trst (od slovenske meje do gradu Miramare), mimo njiv, vinogradov in pobočij z nasadi oljk prišli do vasice Cjaki.

Pri prijaznem domačinu smo se okrepčali s kozarcem vina, sirom in pršutom. »Močnejši« planinci so korajžno odšli navzdol do Trsta, skupinica »onemoglih« se je v Trst odpeljala po strahotno strmih cesticah.

In potem je bila fešta v Slovenskem kulturno-prosvetnem domu v Barkovljah. Harmonika, trombon in kitara. Valčki in polke so se kar vrstili, vsi smo plesali, nekateri tudi zapeli. Polenta, pečeno meso, solata, vino, na koncu kolači in - naj bom malo osebna - veliko pehtranove potice.

Po nagovoru predsednikov vseh obmejnih društev in izmenjavi daril smo se poslovili z edino željo, da se vidimo ob letu.

Branko nas je lepo pripeljal domov. Samo malo smo si odpočili v Finidi, da smo popili »kofe« oz. »pír«.

Končal se je čudovit dan s prelepim izletom in prijetnim srečanjem.

Vtise spravila v nahrbtnik: Jasna Zazijal - Marušič

18. april
Filozofska fakulteta, Reka
Svetovni dan dediščine

Reška filozofska fakulteta je ob svetovnem dnevu dediščine organizirala znanstveno srečanje z naslovom Dialogi z dediščino. Program srečanja, pri pripravi katerega je med drugimi sodeloval tudi dr. Matej Klemenčič z Ljubljanske filozofske fakultete, je vseboval tudi prispevek dr. Alana Brauna z zagrebške filozofske fakultete. Govoril je o obnovi pokopališke arhitekture kiparja Ivana Rendića na primeru mavzolejev Gorup in Kopaitic-Battagliarini na reškem pokopališču Kozala.

20. april
Marmorna dvorana, PPMHP
Kvartet Tartini in Martina Filjak

V marmorni dvoran Pomorskega in zgodovinskega muzeja Hrvaškega primorja je nastopil godalni kvartet Tartini s pianistko Martino Filjak, nadarjeno, obetavno in nagrajevano hrvaško glasbenico, ki svoje izobraževanje po

zagrebški akademiji in dunajskem konservatoriju nadaljuje v Hannoveru. Na programu je bila glasba Clauda Debussyja in Johanna Brahmsa.

Godalni kvartet Tartini je začel svojo pot kot Godalni kvartet Slovenske filharmonije leta 1983, ko so štirje vodje godalnih skupin tega orkestra sklenili, da se preizkusijo tudi v godalnem kvartetu, ki velja med vsemi komornimi glasbenimi zasedbami za najplemenitejšo, pa tudi najbolj čutljivejšo zasedbo. V njem so zbrani izvrstni glasbeniki, ki so obenem tudi priznani solisti ali pedagogi: prvi violinist Miran Kolbl, drugi violinist Romeo Drucker (tudi koncertni mojster reškega gledališča), violist Aleksandar Milošev ter violončelist Miloš Mlejnik.

Kot je zapisano na njihovi spletni strani www.tartiniquartet.com, imajo na programu tudi dela manj znanih skladateljev in opusov ter izvedbe domače literature, iz katere so številna nova slovenska dela prvič predstavili javnosti (skladbe Uroša Kreka, Janija Goloba, Iva Petriča, Pavla Merkuja, Petra Kopača). Program dopolnjujejo tudi s sodelovanjem odličnih glasbenikov, kot so Irena Grafenauer, Stanek Arnold, Radovan Vlatković, Mate Bekavac, Lovro Pogorelić, Maria Graf, Gary Karr, Franco Gulli, Enrica Cavallo, Bruno Giuranna, Rocco Filippini, Davide Formisano idr. Kot edini slovenski komorni ansambel je bil Godalni kvartet Tartini več let stalni gost Mozartovih serenad v Salzburgu, nastopal pa je tudi v dvoranah glasbenih središč, kot so Barcelona, Benetke, Buenos Aires, Dunaj, Genova, Ženeva, Praga, Pariz, Salzburg, Milano, München, Torino. Kvartet ima bogato diskografijo, za svoje delo pa je prejel vrsto priznanj.

Marjana Mirković

GORSKI KOTAR

1. april
Palčava šiša, Plešče
Predstavitev brošure

Četrti zvezek zbirke Slovenski prispevek k županijski dediščini je namenjen izredno zanimivi, raznovrstni in bogati etnološki zbirki rod-

bine Čop, Palčavi šiši (hiši). Kot je Kažipot že pisal, gre za lepo ohranjeno in obnovljeno poslopje Palčave šiše iz sredine devetnajstega stoletja, ki v središču slikovite vasice Plešče, nasproti cerkvi sv. Trojice, hrani opremo nekdanje trgovine, knjižnico, družinsko stanovanje, vinsko klet, skedenj ... Vas tik ob hrvaško-slovenski meji, v malo znani dolini Zgornje Kolpe in Čabranke, leži v demografsko in gospodarsko zapostavljenem območju Gorskega kotarja, živahni vrvež pa ji občasno vračajo prav prirreditve v okviru projekta Palčava šiša. Pred leti ga je uspešno začel potomec rodbine Čop, Marko Smole, magister elektrotehnike, ki je med nastajanjem zbirke postal dobro podkovan ljubiteljski etnolog in projekt iz leta v leto zelo uspešno tudi nadaljuje. Ta odličen primer dobre prakse ohranjanja vsestranske kulturne dediščine je bil po mnenju urednice Kažipota in zbirke vreden vključitve z željo, da bi ga predstavili širši javnosti in morda prispevati k enemu od ciljev Palčave šiše - uvrstiti domači govor na obeh straneh tudi v živo dediščino na Hrvaškem, potem ko je bil prav na pobudo Palčave šiše leta 2010 kot prva narečna enota uvrščen na takšen seznam v Sloveniji. Brošura je tokrat delno izšla kar v štirih jezikih: poleg celotnega besedila, ki ga je napisal mag. Marko Smole in je poleg prevoda v narečje objavljeno v prejšnji številki Kažipota, sta hrvaškemu prevodu dodana še del v domačem narečju in povzetek v angleščini. V polni dvorani bifeja BTF v neposredni bližini Palčave šiše so po uvodnem pozdravu urednice Kažipota v imenu založnikov in posebni zahvali družini Čop oz. Smole brošuro predstavili avtor Marko Smole, prevajalec Slavko Malnar in oblikovalec, akademski slikar Rok

Mag. Marko Smole, Rok Zelenko in Slavko Malnar.
Foto: Marjana Mirković

Zelenko. S strokovnim pogledom je izid pospremila Dunja Majnarić - Radošević iz Hrvaškega etnološkega društva in ob tem opozorila zlasti na njeno muzeološko vrednost. Navzoče so ob tej priložnosti nagovorili še predsednik čabrske podružnice Matice hrvatske Ivan Janeš, nekdanji župan Osilnice Anton Kovač in vodilni član slovenskega društva Gorski kotar iz Prezida Slavko Malnar, vabilu pa so se med drugimi odzvali tudi predsednik društva Osilniška dolina Jože Ožura, novinarja Željko Malnar in Davorin Grgurić, pedagoginja čabrske osnovne šole Petar Zrinski Ksenija Petelin, Anita Pintar z družinske gospodarske kmetije Pintar ter številni drugi krajanjani.

Marjana Mirković

Ivan Janeš, Davorin Grgurić in Drago Smole.
Foto: Marjana Mirković

Novo vodstvo SKD Gorski kotar

Po štirih letih od ustanovitve je v soboto, 9. aprila, v Čabru potekala volilna skupščina SKD Gorski kotar. Hkrati je bila to tudi redna letna skupščina društva. Dosedanje vodstvo je v prvem delu podalo poročilo o opravljenem delu in dosežkih društva. Ker je vodstvu potekel mandat, je predsedujoči predlagal kandidate za mandatno obdobje 2011-2015. Navzoči člani so soglasno podprli predlagane kandidate. V organe in funkcije društva so bili izvoljeni predsednik društva Slavko Malnar, podpredsednica Jelena Malnar, v izvršilni odbor Jasenka Popović, Eni Ožbolt in Slavko Žagar, v nadzorni odbor pa Silvana Lautar, Ana Ožbolt in Zoran Ožbolt.

Po volitvah se je novo vodstvo zahvalilo članom za izkazano zaupanje. Novost v okviru društva so štiri novoustanovljene sekcije. Prva je sekcija za kmetijstvo, ki jo bosta vodila Anita Pintar in Predrag Janeš. Sekcijo za kulturo sta prevzela Damijan Malnar in Slavko Malnar. Športno-rekreacijsko sekcijo bo vodila Silvana Lautar, mladinsko pa študentka Ivana Malnar. Novoizvoljeno vodstvo je ob koncu povabilo člane k aktivnemu sodelovanju in udeležbi

pri delovanju društva in projektih, predstavilo je program dela in cilje za prihodnje leto ter napovedalo sodelovanje in povezovanje z drugimi društvi in institucijami iz Hrvaške in Slovenije.

Jelena Malna

Slavko Malnar, Eni Ožbolt in Ivana Malnar.
Iz arhiva Jelene Malnar.

NAPOVED MAJ

3. maj, 10.15
Spomenik na Delti, Reka

V počastitev dneva Reke in osvoboditve mesta 3. maja 1945 se bodo spominu na padle borce tudi letos poklonile borčevske organizacije in predstavniki lokalnih ter regionalnih oblasti.

Delegacije s predstavniki Primorsko-goranske županije pod vodstvom župana Zlatka Komadine, Mesta Reka pod vodstvom župana Vojka Obersnela, borčevskih organizacij Reke in PGŽ, društva braniteljev domovinske vojne, političnih strank in drugih bodo položile vence pred spomenik padlim borcem za osvoboditev Reke na Delti, na partizanskem pokopališču na Kozali in spominski kostnici na Trsatu.

V Marmorni dvoran Pomorskega in zgodovinskega muzeja Hrvaškega primorja bo sledila slovesna akademija, v navzočnosti najvišjih predstavnikov lokalnih in regionalnih oblasti, borčevskih organizacij ter predstavnikov družbenega in kulturnega življenja Reke. Na slovesnost so povabljeni tudi vsi predstavniki in predsedniki svetov narodnih manjšin na Reki in v županiji.

Marjana Mirković

4. maj, 10.00
Hotel Admiral, Opatija
Mediji in narodne manjšine

Urad Vlade RH za narodne manjšine in Svet za narodne manjšine RH bosta organizirala seminar na temo narodnih manjšin in njihove pravice do dostopa do medijev. Zvrstilo se bo več predavateljev, dr. Igor Kanižaj z zagrebške fakultete za politične vede pa bo predstavil analizo poročanja o narodnih manjšinah.
Marjana Mirković

5. maj, 19.30
Slovenski dom KPD Bazovica
Koncert klasične glasbe

V okviru koncertov klasične glasbe se bodo v dvorani Slovenskega doma tokrat predstavili Maja Dobrila za klavirjem, Paola Radin na flavti, Jasna Štiglic na harfi in Josip Nemet na harmoniki. Za program so izbrali glasbo Mozarta, Moqueta, Poulenca, Šostakoviča, Ganzerja, Semjanova in Josipovića. Vabljeni!

6. in 7. maj
Šibenik, Zadar

V okviru sodelovanja med slovenskimi društvi na Hrvaškem se bo mešani pevski zbor KPD Bazovica, ki ga vodi Maja Dobrila, predstavil rojakom v Šibeniku na povabilo tamkajšnjega društva Dr. France Prešeren. Na koncertu v dvorani Katoliškega doma škofa Jeronima Milete bo zbor nastopil skupaj z vokalno skupino Prešernovke.
Člani KPD Bazovica bodo obisk v Šibeniku izrabili tudi za izlet v Zadar in ogled mestnih znamenitosti.

12. maj, 19.00
Slovenski dom KPD Bazovica
Davor Grgurić, predstavitev

S pregledom svojega literarnega in novinarskega dela se bo v društvu predstavil goranski književnik in novinar Davor Grgurić. Program bo obsegal prozo in poezijo ob spremljavi na

kitari, slišali pa bomo tudi njegovo pesem Vrže majo sjeno, ki je bila 2. aprila prvič predstavljena tudi na Radiu Rijeka. Davor Grgurić je znani ljubitelj krajevine dediščine in domačega govora, znan tudi po prizadevanju, da bi Delnice dobile etnografski muzej.

12. maj, 19.00
Mestna hiša, Umag
Ajda, novo slovensko društvo

V mestni hiši v Umagu bo 12. maja potekala ustanovna skupščina novega slovenskega društva.

To bo že šestnajsto društvo na Hrvaškem in peto v Istri. Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2001 živi v Umagu 283 oseb, narodnostno opredeljenih za Slovence. Omeniti velja, da se je slovenska skupnost v Umagu organizirala že za prve manjšinske volitve leta 2003, ko je bilo v volilnem imeniku 222 vpisanih pripadnikov slovenske narodne manjšine, in pripravila kandidature ter izvolila petnajstčlanski Svet slovenske narodne manjšine Mesta Umag, ki ga je vodila Majda Erlič. Nekateri njegovi člani so se zaradi informiranja o delovanju in izmenjave izkušenj potem povezali tudi s slovenskim manjšinskim svetom na županijski ravni. Na pobudo članice slovenskega manjšinskega sveta Istrske županije Klavdije Velimirović je njegov takratni (in sedanji) predsednik Vinko Knez skupaj z vodstvom SKD Istra Pulj dal pobudo za srečanje s skupino rojakov v Umagu, ki je bilo 17. novembra 2006, v imenu projekta Slovenska informativna točka Si-T in sveta na ravni PGŽ pa se ga je udeležila tudi urednica Kažipot (Kažipot, 21.-22. december 2006, januar 2007, str. 39). Zanimivo, da so se rojaki v Umagu organizirali tudi na naslednjih volitvah leta 2007. Število v volilnem imeniku se je medtem zmanjšalo na 209, kar je še zadostovalo kot pogoj za razpis volitev, in izbrali so svet na mestni ravni, a tokrat le desetčlanskega in s skromno, komaj štiričlansko udeležbo na volitvah. Drugačna je bila tudi sestava, oba mandata so »preživeli« le trije člani: Adolf Jedrejčič, Srečko Jurišević in Sven Ogrizek. Vendar se ta svet ni sešel na ustanovni seji, ker zanj niso zbrali kvoruma, in je zato ostal tudi neregistriran, njegovo delo pa ni zaživelo.

Pred vrati so nove manjšinske volitve. V tretje gre rado, vprašanje je le, ali število pripadnikov slovenske narodne manjšine v volilnem imeniku medtem ni zdrknilo pod 200. Čas je, da vsaj člani novega društva preverijo svoje podatke.

Marjana Mirkovič

14.-15. maj
Sviščaki, Slovenija
Planinska skupina KPD Bazovica

Planinska akademija, ki jo je organizirala planinska skupina KPD Bazovica, bo kot izpit za vse udeležence pripravila posebno turo na Sviščakih, na kateri bodo preverili znanje in veščine.

22. maj
Slovenski dom KPD Bazovica
Izlet po Kvarnerju

Vodstvo Slovenskega doma KPD Bazovica bo organiziralo izlet z ladjo po Kvarnerju, imenovan *team building*, ali, kot smo včasih temu rekli, sindikalni izlet.

Udeležili se ga bodo člani in članice mladinske, plesne, planinske, folklorne in foto skupine ter mešanega pevskega zbora.

17. maj
Hotel Mons, Ljubljana
Vključevanje mladih v čezmejnje
gospodarske procese
Posvet

Posvet Vključevanje mladih v čezmejnje gospodarske procese bo organiziran v okviru Strategije Vlade RS o gospodarskem sodelovanju med Slovenijo in avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah do leta 2020, kar je bilo napovedano na seji parlamentarne komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, o čemer je Kažipot že pisal (št. 70, marec 2011). Srečanje pripravljata Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in Slovensko deželno gospodarsko združenje iz Trsta.

Pri vključevanju mladih v čezmejnje gospodarske procese so namreč neizrabljene možnosti za obe strani, posebno - zaradi lahke zaposljivosti in močne spodbujevalne vloge v prihodnje - to velja za delovne prakse in pripravnosti v podjetjih in institucijah v Sloveniji in sosednjih državah, v katerih delujejo gospodarske organizacije slovenske skupnosti.

Gospodarski in drugi dejavniki slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah bodo predstavili položaj, probleme in izzive na področju zaposlovanja ter nakazali priložnosti za napredek na tem področju. Po strokovni razpravi s predstavniki ministrstev, gospodarskih interesnih združenj, agencij, izobraževalnih ustanov, znanstveno raziskovalnih inštitutov in drugih ustanov iz Slovenije in sosednjih držav se bo posvet končal s predlogi za nadaljevanje razširjene razprave, ki bi lahko vodila k sprejemu večletnega programa, je med drugim zapisano v vabilu.

Program poleg prispevkov predstavnikov gospodarstva in šolstva napoveduje še predstavitev primerov dobre prakse iz Slovenije (Gospodarska zbornica, Obrtno-podjetniška zbornica, Kmetijsko-gozdarska zbornica) ter Avstrije (Slovenska gospodarska zveza iz Celovca), Italije (Slovenski izobraževalni konzorcij SLOVIK, združenje podjetij, izobraževalnih ustanov in drugih javnih in zasebnih organizacij iz Gorice) in Hrvaške (Urad za Evropo z Reke).

Predstavniki državnih inštitucij iz sosednjih držav bodo spregovorili o dobri praksi pri čezmejni izmenjavi mladih kadrov v podjetjih in drugod, v drugem delu pa bodo kot priložnosti in potrebe gospodarstva na obravnavanem področju predstavili pobudo Evropske komisije *Youth on the move*, ki naj bi zagotovila podporo promoviranju mobilnosti študentov in pripravnikov ter izboljšala zaposljivost mladih kot del strategije Evropa 2020 za prihodnje desetletje. Svoj pogled in izkušnje bodo predstavili še predstavniki Javne agencije RS za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI), razvojnih agencij, inkubatorjev, tehnoloških parkov, razvojnih centrov, zbornic in gospodarskih organizacij. Srečanje se bo po razpravi predvidoma sklenilo s sprejetjem predlogov za celovito izvajanje čezmejnih delovnih praks.

Marjana Mirkovič

19.-22. maj

Hotel Jastreb, Begovo razdolje
Narodne manjšine v demokratičnih družbah

Letošnje že štirinajsto znanstveno srečanje Narodne manjšine v demokratičnih družbah v Begovem Razdolju bo potekalo na temo Dvajset let uresničevanja pravic narodnih manjšin - Hrvaška v komparativni perspektivi Jugovzhodne Evrope.

IZ DRUGIH DRUŠTEV IN SVETOV

Spletna stran SKD Istra, Pulj

SKD Istra iz Pulja, ki letos praznuje desetletnico delovanja, je vzpostavilo svojo spletno stran na naslovu www.skdistra.hr. Predstavljenih je več rubrik: o nastanku društva, posameznih skupinah, glasilu Mavrica in novostih, na vpogled so novice o pouku slovenščine in slovenske kulture ter mesečni napovednik in povezave. Stran dnevno obogatijo s svežimi novicami. Čestitke!

Marjana Mirković

Radijska oddaja SKD Triglav v Splitu

SKD Triglav v Splitu ima od februarja 2011 ob sredah od 9.00 do 9.30 na lokalni radijski postaji KL Eurodom, v večinski lasti lokalnega gradbenega mogotca Ivica Kurtovića, (plačljivo) redno tedensko radijsko oddajo v slovenščini, ki omogoča tudi klice v živo. Dostopna je v živo in v arhivu spletne strani kot program Triglav na naslovu: <http://radiokl.hr>. Gre za prvo takšno oddajo v slovenščini na Hrvaškem, če ne štejemo sicer precej pogostih pogovorov v slovenščini na državni radijski postaji v Pulju, s katerimi se predstavnice SKD Istra in Pulju že več let, z napovednikom in drugimi informacijami, redno obračajo k rojakom v tem istrskem mestu in, kot pravijo, zato tudi ni potrebe po posebni oddaji, o kateri so prepričane, da bi jo brez težav dobili, če bi imeli kader, ki bi jo redno pripravjal. Podobno velja za Reko.

Oddaje SKD Triglav poleg novosti obravnavava-

jo tudi posamezne teme, program pa vodi Ana Matusinović. Poslušali smo oddajo 30. marca, s pozivom rojakom na opredelitev v popisu prebivalstva, ki ga je posredoval nekdanji predsednik društva Boštjan Kordiš, tudi na čelu Sveta slovenske narodne manjšine na ravni Splitsko-dalmatinske županije. Posebej zanimivo je bilo nadaljevanje, pogovor s Klavdijo Zupan, dramaturginjo v splitski predstavi Millerjeve Smrti trgoveškega potnika, ki je premiero doživela v tamkajšnjem HNK 27. marca in v kateri je naslovno vlogo odigral znani Mustafa Nadarević. Pogovor je vodila Vera Hrga, prava mravljica, dolgoletna učiteljica pouka slovenščine v društvu, odlična in večča voditeljica prireditev v organizaciji SKD Triglav ter tudi urednica društvenega glasila Planika, v katerem je bil pozneje pogovor tudi v celoti objavljen. Glede na to, da v oddaji sodeluje prav Vera Hrga, tudi ne preseneča, da je poseben kotiček v njej namenjen tudi najmlajšim, na sporedu pa je bilo tudi veliko slovenske glasbe. Čestitke!

Na naše vprašanje, čemu plačljive oddaje, če obstaja zakonska pravica za objavo, predsednik SKD Triglav Cveto Šušmelj pravi, da ni dolgo na vodilnem mestu, a so se za plačljive oddaje v društvu odločili, potem ko je državni lokalni radio menda ostal gluh na večkratne prošnje za oddajo, polletno oddajanje pa naj bi zagotovilo več možnosti za prihodnje prijave. Gre za razpise fonda za spodbujanje pluralizacije in raznovrstnosti medijev pri Agenciji za elektronske medije RH.

Kot piše na spletni strani http://www.e-mediji.hr/rad_agencije/fond_pluralizam.php, se na razpis lahko prijavijo vse radijske in televizijske postaje na Hrvaškem, sredstva za različne programe, med njimi tudi tiste, namenjene narodnim manjšinam, pa fondu med drugim zagotavlja tudi - mesečna naročnina HRT (3-odstotni delež naročnine)!

Marjana Mirković

SKD Lipa, Zadar

Kot nam je sporočila predsednica SKD Lipa iz Zadra in predstavnica slovenske narodne manjšine v Zadrski županiji Darja Jusup, bo pestro tudi v letošnjem maju.

7. maj, 10.30
Citadela, Zadar
Mednarodni dan kulturne različnosti
SKD Lipa, Zadar

SKD Lipa Zadar že sedmo leto zapovrstjo sodeluje na Mednarodnem dnevu kulturne različnosti, na prireditvi Koordinacije narodnih manjšin Zadrške županije, kjer se bo vsaka od sedmih narodnih manjšin predstavila s kulinarčno ponudbo in kulturnim programom. Slovenske minute bo z narodnimi plesmi in napevi popestril nastop tridesetčlanske folklorne skupine Dragatuš iz Dragatušja blizu Črnomlja.

Za kulinarčno ponudbo slovenskih dobrot društvo pričakuje odziv članov in članic SKD Lipe, da po svojih močeh znova sodelujejo z dobrotami iz zakladnice slovenske kuhinje.

Darja Jusup

Likovna kolonija Maj 2011 Turanj

Z likovno razstavo in kulturnim programom v organizaciji SKD Lipa se bo 20. maja ob 19.30 v prostorih krajevne skupnosti Turanj končala letošnja likovna kolonija.

Del svojega pesniškega ustvarjanja bo predstavila članica Andreja Jezeršek Malta, v glasbenem delu pa bosta nastopila pevski zbor KUU Maslina in ženska klapa Karmel iz Turnja. Za druženje in pogostitev bodo poskrbele pridne članice Lipe.

SKD Lipa Zadar že četrto zapovrstjo organizira likovno kolonijo Maj 2011 Turanj, na kateri sodelujejo slikarji amaterji iz slovenskih društev na Hrvaškem in iz Slovenije. Udeleženci likovne kolonije se bodo zbrali 15. maja v Turnju, kjer bodo začeli slikati. V torek, 17. maja, v popoldanskih urah, pa v Turnju pri Arzenškovihi pričakujejo obisk članov Slovenskega likovnega društva Mavrica iz Novega mesta.

Darja Jusup

NESPREGLEDANO

Svetovni hrvaški otroški festival: poleg NYC še v Avstriji in London

Hrvaški otroški festival, ki združuje tudi mlade, je največji in zelo odmeven ter medijsko odlično pokrit kulturni projekt hrvaške skupnosti v ZDA, z več kot desetletno tradicijo. Pobudo zanj je dala skupina hrvaških glasbenikov v New Yorku, ki so se odločili, da svoje dolgoletne izkušnje v glasbi, petju, skladanju in festivalskih nastopih prenesejo mladi generaciji in vzbudijo ljubezen do glasbe, obenem pa tudi do hrvaškega jezika in kulture, je zapisano na spletni strani hrvaški www.djecjifestivalny.com. Čedalje večja udeležba potrjuje, da so bili uspešni.

Eno osrednjih vlog pri uspešni postavitvi in izvrstnem razvoju festivala je odigral umetniški vodja Andrej Baša z Reke, ki nam je te dni povedal, da gredo naprej, in da bo festival od slej predvidoma organiziran tudi v Londonu in Avstriji.

Andrej Baša, potomec znane slovenske družine med rojaki na Reki, je podoben program lani pripravil tudi za slovenske organizacije po svetu in se z njim v okviru projekta Slovenska informativna točka Si-T prijavil na razpis Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu za leto 2011 oz. 2012.

Marjana Mirković

AKTUALNO

21. marec
Hotel Bonavia, Reka
Vloga in delovanje svetov in predstavnikov narodnih manjšin

Svet in Urad Vlade RH za narodne manjšine sta organizirala posvet z naslovom Vloga in razvoj delovanja svetov in predstavnikov narodnih manjšin. V prvem delu je svetovalec predsednika RH dr. Siniša Tatalović predstavil rezultate raziskave o delovanju svetov in predstav-

nikov narodnih manjšin na Hrvaškem, ki jo je opravila fakulteta za politične vede v Zagrebu in je pokazala sicer določen napredek, a še vedno premajhno informiranost in usposobljenost. Predstavnica državnega zavoda za statistiko Matija Škegro je zatem spregovorila o bližnjem popisu prebivalstva, ki bo med drugim zagotovil vpogled v popisne liste v vseh manjšinskih jezikih. Drugi del je bil namenjen izmenjavi mnenj o sodelovanju narodnih manjšin v procesu odločanja in težavam, s katerimi se pri tem srečujejo, ter primerom dobre prakse, za kar se je na področju zaposlovanja izkazala le Istrska županija, ki ima, med drugim, zaposlovanje števila pripadnikov narodnih manjšin predvideno v svojih letnih načrtih. Kot po navadi smo slišali veliko kritike na račun lokalnih in regionalnih oblasti, ki še ne priznavajo vloge svetov in predstavnikov za del njihove dejavnosti in nimajo usklajenih statotov, da o sredstvih ne govorimo. Sklepi, sprejeti na posvetu, med drugim zahtevajo zagotovitev enakih razmer za delovanje svetov in predstavnikov, kar zadeva prostore in zaposlitev administratorja ter sredstva za to; uskladitev statotov lokalnih in regionalnih enot in predpis sankcij za neupoštevaje; dosledno uresničevanje 22. člena Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin, ki zadeva zaposlovanje; preverjanje pripomb s terena o težavah pri izrekanju o narodni pripadnosti za vpis v volilni imenik, na kar je med drugimi v imenu sveta na županijski ravni opozorila tudi urednica Kažipota. Znova je bilo slišati očitke na račun državne televizije HRT, ki ne zagotavlja programskih vsebin za narodne manjšine, posebej pa tudi opozorilo na možnosti, ki jih manjšinam zagotavlja prijava na razpis sklada za spodbujanje pluralizacije in raznovrstnosti pri Agenciji za elektronske medije, na katerega se lahko prijavijo prav vse radijske in televizijske postaje, program pa lahko oblikujejo same manjšinske organizacije, kot si je to, kot je rečeno, npr. že pred več kot letom dni zagotovila makedonska narodna manjšina. Urednica je tudi opozorila na težave pri vpisu v volilni imenik, kar so pristojni zabeležili.

Navzoče so pozdravili tudi mag. Branko Sočanac in dr. Aleksandar Tolnauer v imenu organizatorja, državni tajnik v ministru za upravo RH Pavao Maticič, v imenu primorsko-goranskega župana njegova namestnica Nada Turina

Durić, ki je bila ob tej priložnosti tudi okrcana, ker PGŽ še ni uskladila statuta, reški župan mag. Vojko Obersnel, dr. Siniša Tatalović in podpredsednik hrvaške vlade dr. Slobodan Uzelac.

Naj še dodamo, da smo na seminarju znova slišali tudi priporočila za večjo udeležbo manjšinskih jezikov v večkulturnih okoljih, kot je npr. tudi Reka, v praksi pa to ne velja niti v tem mestu. Ko smo v mesečni prilogi Novega lista *Rijeka info*, sofinancirani iz mestnega proračuna, želeli objaviti napovedi v slovenščini, to kljub sočasnim zagotovilom vodje županova urada Ksenije Linić na seminarju ni bilo mogoče. Na prošnjo svetov slovenske narodne manjšine Reke in PGŽ za objavo so iz pristojnega uredništva NL odgovorili, da je *zunaj lepa pomlad in naj jih ne vznemirjamo s takšnimi zadevami*. Pa jih nismo. Najava v slovenščini pa bo znova poslana za dogodke junija.

Marjana Mirković

Darinka Janjanin: O Akcijskem načrtu o uresničevanju Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin se zelo malo ali skoraj nič govoril
Foto: Marjana Mirković

Volitve svetov in predstavnikov narodnih manjšin

Pred vrati so volitve za svete in predstavnike narodnih manjšin na Hrvaškem. Oba sveta s sedežem na Reki, za Mesto Reka in PGŽ, se bosta na zadnji seji sešla predvidoma 8. junija ob 18. uri na sedežu v prostorih Slovenskega doma KPD Bazovica. Seja bo javna, vabljena.

Zaradi pogosto pomanjkljivo navajanih podatkov bo Kažipot v prihodnji številki obja-

vil prilogo o organiziranosti slovenske narodne manjšine na Hrvaškem s podatki iz maja 2011. Podatki so v okviru projekta Slovenska informativna točka SI-T objavljeni na spletni strani Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Reka na naslovu www.rijeka.hr.

ZANIMIVOSTI

Evrokovanec s petokrako

Republika Slovenija bo letos izdala tri priložnostne kovance: spominski kovanec ob 100. obletnici rojstva komandanta Franca Rozmana - Staneta ter zbirateljska kovanca ob dvajsetletnici samostojnosti Slovenije in svetovnem prvenstvu v veslanju na Bledu. Za zaznamovanje zadnjih dveh dogodkov bo Slovenija izdala zbirateljska kovanca nominalne vrednosti treh evrov ter srebrnik (30 evrov) in zlatnik (100 evrov). Dvoevrski kovanec s podobo narodnega heroja Franca Rozmana - Staneta je že v obtoku in ker je kovanec spominski, ne zbirateljski, je zakonito plačilno sredstvo v Sloveniji in Evropski uniji.

Komandant Stane velja za enega najsvetlejših likov iz časov NOB-ja. Bil je izraz idej in upanja slovenskega naroda med narodnoosvobodilnim bojem, je zapisano v obrazložitvi ministrstva za finance. Franc Rozman - Stane, narodni heroj, je bil partizan in borec za svobodo slovenskega naroda. Uporabljeni motiv njegovega portreta simbolizira zadržost v "svetlo prihodnost", sočasno pa simbolno ponazarja njegovo vero v svetlejši jutri in boj, ki mu je bil predan. Dodana zvezda je sočasno simbol gibanja, ki mu je pripadal, je o grafični podobi kovanca, ki ga je idejno zasnoval Edi Berk, med drugim zapisano na spletni strani Banke Slovenija. Predsednik Zveze združenj borcev za vrednote NOB-ja Janez Stanovnik meni, da je komandant Stane tvorec slovenske vojske in da je iz gverile ustvaril regularno armado. Z izkušnjami španskega borca jo je od 1941. leta naprej ustvarjal najprej na Štajerskem, kjer je vodil skupino odredov, pozneje pa na Dolenjskem in tako vse do 1943. leta, ko je postal komandant slovenske vojske in ko so bile ustanovljene bri-

gade. Komandant Stane je umrl leta 1944 v nesreči med preizkušanjem orožja.

Kovanec s podobo partizana je naletel tudi na kritike, novico o njem pa je povzel tudi reški Novi list in ob koncu zapisal, da je Slovenija tako znova potrdila, da je drugačna od večine nekdanjih komunističnih držav srednje in vzhodne Evrope. Medtem, ko te trese v mrzlici zgodovinskega revizionizma, nacionalistične renesanse in odkrivanja "zločinov komunizma", pa Slovenija, vsaj uradno, ostaja zvesta antifašistični tradiciji, o čemer priča tudi novi spominski kovanec.

Izrezek iz Novega lista nam je poslala tudi naša 82-letna bralka Franjka Ivanac Ružič iz vasi Stari lazi pri Ravni Gori v Gorskem kotarju. Kot piše, jo je ta prispevek močno ganil in spomnil na obdobje odraščanja in davne, ali slavne skupne preteklosti.

www.rtvsllo.si

ŠTUDIJ IN ŠTIPENDIJE V RS

FULBRIGHT ŠTIPENDIJE

Veleposlaništvo ZDA v Ljubljani je objavilo poziv za oddajo vlog za Fulbright štipendije za študente in raziskovalce za gostovanje v ZDA. Fulbright program je bil ustanovljen leta 1946 in je pod pokroviteljstvom Urada za izobraževalne in kulturne zadeve Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike. Rok prijave je 11. junij 2011.

Več: <http://www.sklad-kadri.si>

IN MEMORIAM

Viktor Vrtovec

V Lovranu je 17. marca v 86. letu starosti preminil Viktor Vrtovec, eden izmed utemeljiteljev slovenskega kulturno-prosvetnega društva Snežnik.

Viktor Vrtovec je bil rojen v Šmarju pri Ajdovščini, odrasel pa je na Krasu. Življenjska usoda mu ni bila naklonjena: mati je umrla ob njegovem rojstvu in skrb zanj je, poleg svojih petih otrok, prevzela teta. Mladostna leta je preživel pod pritiskom fašizma, med drugo svetovno vojno pa je odšel v partizane, kjer je bil decembra leta 1944 poslan v Titovo gardo. Vojaškemu poklicu se je kmalu po vojni, leta 1947, odpovedal in se v Beogradu vpisal na medicinsko fakulteto. Zaradi slabega sluha, ki je bil posledica poškodbe med vojno, je moral študij po treh letih opustiti. Iz Beograda, kjer je spoznal tudi ženo, s katero sta skupaj preživela polnih 48 let, ga je pot zaradi zdravstvenih razlogov pripeljala v Lovran, mestece, ki sta ga oba takoj vzljubila. Zaposlil se je v reški ladjedelnici 3. maj in tam ostal do upokojitve. Njegovo zanimivo življenjsko pot je zabeležil intervju za oddajo Sotočja na Radiu Slovenija 10. januarja letos.

Viktor Vrtovec je pokopan na pokopališču v Lovranu, na zadnjo pot so ga 19. marca pospremili tudi rojaki in prijatelji iz društva SKD Snežnik.

Viktor Vrtovec. Foto: Marjana Mirkovič

Ksenija Grabušin, Cunami. Foto: Marjana Mirkovič

5 to ikebano je reška rojakinja Ksenija Grabušin, ki je naziv mojstrice ikebane dosegla na japonski akademiji Sogetsu, po uničujočem potresu, cunamiju in jedrski nesreči na Japonskem izrazila svojo solidarnost s prebivalci te dežele.

Veleposlanstvo Republike Slovenije v RH
Alagačičeva 30, 10 000 Zagreb, RH

Veleposlanik: Vojko Volk

Konzularni oddelek, uradne ure:
ponedeljek od 9.00 do 12.00
sreda od 9.00 do 12.00 in od 14.00 do 16.00
petek od 9.00 do 12.00
tel.: + 385 1 63 11 014, + 385 1 63 11 015
faks: + 385 1 46 80 387
el. pošta: vzg@gov.si
spletna stran: <http://zagreb.veleposlanstvo.si>
Konzularni dan na Reki: 6. junij od 10.00. do 13.00

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen kontakt z dežurnim diplomatom:
med tednom: od 16.30 ure
konec tedna in med prazniki: 24 ur
tel.: +385 98 462 666

Generalni konzulat RS, Split
Častni konzul Branko Roglič
tel./faks: +385 21 389 224

el. pošta:
generalni_konzulat_rep_slovenije@st.t-com.hr
uradne ure: ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00